

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพสำหรับผู้เรียน
ช่วงชั้นที่ 4 สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ 2
ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ

- ความหมายของสันติภาพ
- มโนทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพ
- ความสำคัญของสันติภาพ
- ปัจจัยที่เสริมสร้างความมีสันติภาพ
- แนวความคิดของสันติวิธีเพื่อสร้างสันติภาพ
- แนวคิดเกี่ยวกับสันติศึกษา
- แนวคิดของการศึกษาเพื่อสันติภาพ
- การศึกษากับสันติภาพ
- ครูสังคมศึกษากับการเสริมสร้างสันติภาพ
- ปัญหา สาเหตุด้านสันติภาพ และแนวทางในการแก้ไข

1.2 การจัดการเรียนรู้

- ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสันติภาพ

1.3 สภาพทั่วไปในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้

- ประวัติความเป็นมาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- สภาพทางภูมิศาสตร์
- สภาพทางเศรษฐกิจ
- สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

- สภาพทางการเมืองการปกครอง

1.4 ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

- ปัญหาสังคม
- ปัญหาทางเศรษฐกิจ
- ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

1.5 พื้นที่การศึกษาใน สถานศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- งานวิจัยภายในประเทศ
- งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ

ความหมายของสันติภาพ

สันติภาพได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้หลายทรรศนะด้วยกันดังเช่น

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2530, หน้า 3) กล่าวว่า สันติภาพหมายถึง การเจริญภายใน คือการลดความรุนแรง ลดความโลภ โกรธ หลง ถ้าลดลงได้มากเท่าไรก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ภายนอกมากเท่านั้น

ไพศาล วิสาโล (2530, หน้า 23) กล่าวว่า สันติภาพ คือภาวะสงบ ราบรื่น ผู้คนดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน โดยมีความยุติธรรมเป็นพื้นฐาน

ปิ่น มุทุกันต์ (2534, หน้า 319) ให้ความหมายของคำว่า สันติภาพไว้อย่างสั้นๆ หมายถึง ความสงบราบคาบปราศจากยุคเจริญรบรมาฟ้าพื้น

พรหมพร สนิทขวัญ (2535, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของสันติภาพว่า สภาพที่มีแต่ความสงบปราศจากความขัดแย้งรุนแรง และต้องเป็นสภาพชีวิตที่ดี มีความยุติธรรม มีอุดมคติ ก็นคือยุติ รวมทั้งรู้จักสิทธิหน้าที่ มีวินัยในตนเองและหมั่นคณะ

ประเวศ วะสี (2538, หน้า 7) ให้ความหมายเกี่ยวกับสันติภาพมีหลายมิติ มิติหนึ่งหมายถึง การสิ้นสุดของสภาวะไม่เป็นมิตรกัน แต่สันติภาพยังมีความหมายในนัยยะอื่นๆ อีก เช่น สันติภาพในสังคม สันติภาพในครอบครัว สันติภาพในตนเอง ซึ่งจะมีความหมายเดียวกับอิสราภาพ คือมีสภาวะที่เป็นอิสระจากการถูกบีบบังคับ ความบีบบังคับมี 4 ด้านได้แก่

1. ความบีบบังคับทางกายหรือทางวัตถุ เช่น ความขาดแคลนวัตถุปัจจัย การถูกจองจำ ความไม่แข็งแรงของร่างกาย สิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม

2. ความบีบคั้นทางสังคม เช่น ครอบครัวในชุมชน ในประเทศ ระหว่างประเทศตลอดจน ความบีบคั้นจากสงคราม

3. ความบีบคั้นทางจิตใจ เช่น ความกลัว ความเกลียด ความพยายาม หรือจิตที่พาดำด้วยความอยาก หรือความโลภ

4. ความบีบคั้นทางปัญญา หรือ ความบีบคั้นจากความรู้หรือจากทฤษฎี หรือวิธีคิดที่ไม่ถูกต้องของตนเอง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สันติภาพ หมายถึงสภาพที่มีแต่ความสงบ ปราศจากความขัดแย้ง ความรุนแรง มีความยุติธรรม และแนวทางต่างๆที่จะก่อให้เกิดความสงบอย่างมีหลักการ และมีเหตุผลรวมทั้งรู้จักสิทธิ หน้าที่ มีวินัยในตนเอง

มโนทัศน์เกี่ยวกับสันติภาพ

สันติภาพเป็นเรื่องที่ทุกคนพึงปรารถนา การที่ชีวิตของคนจะมีสันติภาพนั้น ไม่ใช่มีความหมายเพียงไม่ทะเลาะกัน ไม่มีสงครามในบ้านเมืองเท่านั้น แต่สันติภาพยังมีมโนทัศน์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่ง พรหมพร สนิทขวัญ (2535, หน้า 23) ได้สรุปไว้ดังนี้คือ

1. มโนทัศน์เรื่องเอกลักษณ์ของมนุษย์ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจ หมายถึงการมีอุดมมโนทัศน์ในการสร้างสันติภาพ โดยเริ่มจากตนเองให้มีสันติหรือความสงบเกิดขึ้นในใจ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก และความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง
2. มโนทัศน์ในเรื่องของความเป็นเพื่อน ความเห็นอกเห็นใจกัน หมายถึง การมีมโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นเพื่อนมนุษย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ การมีสัมพันธภาพ เอื้ออาทรกัน ความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล
3. มโนทัศน์ในเรื่องของความร่วมมือกันและการไว้วางใจกัน หมายถึงการมีมโนทัศน์เกี่ยวกับการร่วมมือของคนในสังคม ไม่มีการแข่งขันแก่งแย่งชิงดี แต่จะเป็นการเสียสละเพื่อส่วนรวม ความรู้จักรักใคร่ชอบ และรู้จักหน้าที่ มีความสามัคคี รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้ให้อภัยซึ่งกันและกัน ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย กล้าหาญ ความซื่อสัตย์สุจริต
4. มโนทัศน์ในเรื่องของการประนีประนอม และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง การมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องของการประนีประนอม การใช้เหตุผล ความมีวิจรรณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้ การยอมรับฟังความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น
5. มโนทัศน์ในเรื่องของความงามทางธรรมชาติ ทางภาษา ศิลปะ วัฒนธรรมต่าง ๆ หมายถึง การมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องของความงามในส่วนต่าง ๆ การปรับปรุงสภาพแวดล้อม ความรู้สึกชื่นชมในความงาม การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ความสำคัญของสันติภาพ

สันติภาพเป็นสิ่งสำคัญทางสังคม เพราะสันติภาพเป็นบ่อเกิดที่จะทำให้สังคมนั้นมีความสุขสงบสุข ดังที่ วารี พิศาลภักทรคุณ (2531, หน้า 16-17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสันติภาพว่าเป็นภาวะที่ทำให้สังคมมีความสุข ฉะนั้นมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ทุกยุคทุกสมัย ทุกท้องถิ่น และในรูประบบของสังคมการเมือง ต่างพากันเรียกร้องหาสันติภาพเสมอมา สันติภาพถือกำเนิดเกิดขึ้นจากแปลงเพาะ คือ มโนกรรม แล้วขยายออกมาเป็นวจีกรรม และกายกรรมตามลำดับ โดยเริ่มต้นจากความสงบสุขภายในความรู้สึกนึกคิดจิตใจที่ได้อบรมแล้วในแต่ละบุคคลของครอบครัว ชุมชน ของบ้านเมืองภายในประเทศ และขยายตัวไปถึงนอกประเทศ ตลอดจนในมวลมนุษยชาติทั่วโลก ซึ่งสันติภาพ จะได้มาจากการดำเนิน นโยบายที่ต้องตามหลักสันติธรรม และชนชั้นผู้ปกครอง ต้องดำเนินนโยบายให้สวัสดิการแก่ปวงชน ถือประโยชน์สุขของปวงชนที่ต้อง ส่งเสริมการอยู่ดีกินดี ตลอดจนความมั่นคงทางวัตถุ และจิตใจอย่างแท้จริงของมวลชน จะต้องเป็นผู้เริ่มต้นสร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้แก่บ้านเมือง เพื่อให้เกิดสันติภาพแก่ประเทศชาติ และได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเลวร้ายที่เป็นอันตรายต่อภาวะสันติสุข ของสังคมว่าเกิดจากสาเหตุใดที่จิตใจมีคุณสมบัติ โลก โกรธ หลง นั้นเอง ซึ่งเป็นพิษพันธุ์ ให้เกิดพฤติกรรมอันเลวร้ายนานัปการ ทางมโนกรรม วจีกรรม และกายกรรม รวมเรียกว่า อกุศลมูล คือ

1. ทางมโนกรรม ได้แก่ ความอิจฉาริษยา ความพยาบาทจองล้างจองผลาญ และความเห็นผิดเป็นถุก

2. ทางวจีกรรม ได้แก่ การพูดปด การพูดต่อเสียด หมิ่นประมาท การพูดหยาบคาย ไร้ความสุภาพ และการพูดเหลวไหลไร้สาระ

3. ทางกายกรรม ได้แก่ การเบียดเบียนทำร้าย การโจรกรรมประทุษร้าย และการละเมิดศีลธรรมอันดีงามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศ ถ้ามมนุษย์ควบคุมตัวเองให้อยู่ในแวงดวงของศีลธรรม และระเบียบวินัยอันดีงามของความเป็นมนุษย์ผู้ได้ชื่อว่ามีจิตใจสูง มนุษย์ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่กันอย่างสันติสุข

ปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างความมีสันติภาพ

ปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์มีสันติภาพต้องอาศัยพื้นฐานที่สำคัญ 6 ประการคือ (จิระพันธ์ พูลพัฒน์ และคณะ, 2529, หน้า 41-42)

1. การรู้จักตนเอง
2. การรู้จักและเข้าใจบุคคลอื่น
3. การตัดสินข้อขัดแย้ง
4. ความรักธรรมชาติ

5. การรู้จักโลกที่เราอาศัยอยู่

6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

พื้นฐานสำคัญดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นในสำนักของเด็กได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ

การจัดการศึกษาของสถาบัน เช่น โรงเรียน การจัดการเรียนการสอน เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญจะช่วยปลูกฝัง และเสริมสร้างให้เด็กมีพื้นฐานทางสันติภาพ เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน สิ่งสำคัญที่เด็กควรได้เรียนรู้มีหลายประการ (จิระพันธ์ พูลพัฒน์ และคณะ, 2529, หน้า 43 – 45) คือ

1. การสร้างทัศนคติที่ดีในการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และคนในโลก
2. การปลูกฝังความภูมิใจในความเป็นชาติของตน
3. การศึกษาเรื่องราวของชนชาติอื่น
4. การรู้จักให้ความเคารพผู้อื่น
5. การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา

การจัดการเรียนการสอน ในเรื่องระดับของสันติภาพ และแนวคิดทักษะที่จะส่งเสริมให้เกิดสันติภาพเป็นแกน แต่สิ่งสำคัญ ก็คือ ต้องพยายามจัดการเรียนในวิธีสอนหลาย ๆ วิธีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมครบ 3 ด้าน ทั้งทางด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกิดจิตสำนึกด้านสันติภาพ และนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในชีวิตส่วนตัวในสังคมชุมชนในประเทศ และระหว่างประเทศ

ดังนั้นสถานศึกษาจึงจัดได้ว่าเป็นส่วนสำคัญ ที่จะพัฒนาพื้นฐานจิตใจของเด็กให้เกิดสันติภาพ โดยต้องอาศัยหลักการจัดการเรียนการสอนหลาย ๆ วิธีที่จะสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ชีวิตส่วนตัวในสังคม และประเทศชาติ

แนวความคิดของสันติวิธีเพื่อสร้างสันติภาพ

สันติวิธีก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมสามารถดำรงอยู่กันได้อย่างสงบสุข

ดังที่ สถาบันยุทธศาสตร์สันติวิธี (2545, หน้า 1 – 3) ได้เสนอแนวคิดเป็นข้อ ๆ ไว้ว่าสันติวิธีเป็นกรอบความคิดหรือทัศนคติ และเป็นวิธีปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ ทั้งในการดำเนินวิถีชีวิตปกติ และเมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้ง โดยมีความมั่นใจว่าสามารถทำให้คนที่เห็นหรือขัดแย้งสามารถอยู่ร่วมกัน โดยแต่ละฝ่ายเคารพความเท่าเทียม และพยายามที่จะเรียนรู้การอยู่ด้วยกันแบ่งปันกัน เอื้ออาทรต่อกัน และไม่ใช้ความรุนแรงเป็นทางเลือกเมื่อขัดแย้งดังเช่น

ความคิด และความเข้าใจพื้นฐานของสันติวิธี

1. การเชื่อในความเท่าเทียมกันของคุณค่าของมนุษย์ แม้มีความต่างกันไม่ว่า วัฒนธรรม สถานะ ความคิดหรือค่านิยม

2. การตระหนักว่าความแตกต่างและความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติหรือเป็นธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และหาวิธีการอยู่กับความจริงนั้นด้วยปัญญา แต่เป็นการแบ่งปันการเรียนรู้และพัฒนาสิ่งที่เห็นต่างให้คืบหน้าอย่างสร้างสรรค์

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้สันติวิธีเป็นผล

1. สภาพแวดล้อมของสังคม ต้องมิให้มีคนจำนวนมากเกินไปอยู่ในฐานะหลังพิงผา หรือจนตรอก ไม่มีทางออกอื่นในการดำเนินชีวิตหรือถูกปล่อยไว้ให้มีคุณภาพชีวิตต่ำ หรือยากลำบากจนไม่มีทางเลือก ลักษณะเช่นนี้มิใช่เฉพาะแต่ความยากจนเท่านั้น แต่ถูกกระทำที่ไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง จนไม่มีที่ยืนในสังคมหรือไม่เห็นอนาคต สำหรับคนที่อยู่ในสถานะเช่นนั้น การใช้สันติวิธีจะเป็นไปได้ยาก

2. คู่ขัดแย้งต้องไม่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันด้วยสันติวิธี อาจมาจากความเคียดแค้น ชิงชัง หรือจากความ ยุติธรรม หรือมีที่มาทางประวัติศาสตร์ จากประสบการณ์ที่ฝังลึกไม่อาจลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงต่อกันในอดีตได้

3. มีความปรารถนาอยากอยู่ร่วมกัน และเชื่อมั่นว่าแม้เห็นต่างกัน หรือขัดแย้งก็ยังปรารถนาจะอยู่และปรารถนา จะร่วมกันคิดแก้ปัญหาให้เดินหน้าหรือมีสิ่งที่ดีขึ้นในจุดหมายสำคัญที่ปรารถนาร่วมกัน เช่น กติกาของรัฐธรรมนุญหรือตัวบุคคลที่เคารพ ถ้าไม่มีสิ่งนี้ก็เป็นการยากที่จะให้เกิดสันติวิธีเมื่อขัดแย้ง เพราะจะไม่อยากอยู่ร่วมกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างสันติกับการดำเนินชีวิตในส่วนต่าง ๆ

1. สิทธิมนุษยชน มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับสันติ เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมที่เคารพในคุณค่าความเท่าเทียมของคนเป็นพื้นฐานสำคัญ และเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของสันติที่คนเห็นคุณค่าเช่นนี้จะไม่ใช่ความรุนแรงต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แม้แต่สิ่งมีชีวิตอื่น

2. การเมือง การปกครอง สันติวิธีสอดคล้องกับการเมืองที่มีประชาชนมีส่วนร่วม ต่างจากระบบอำนาจนิยมหรืออุปถัมภ์ การฟังความเห็นของสังคม และให้คนที่เห็นต่างกันสามารถมีที่ยืนหรือ “ไม่ถูกมองข้ามหัว” และได้รับการเคารพ หรือปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม เรื่องเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญและเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในแนวทางสันติ และเมื่อต้องปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมาย ก็ปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยความรู้สึกที่เราทำเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มิใช่เป็นการใช้อำนาจเพราะเราเกลียดชัง เคียดแค้น หาวิธีแก้แค้น เมื่อมีโอกาส หรือเห็นคนที่เห็นต่างกันเป็นคนละพวก

3. ความสัมพันธ์กับความมั่นคงของชาติ หัวใจสำคัญของความมั่นคง ก็คือ ความสามัคคีของคนในชาติที่สามารถอยู่ร่วมกันและพร้อมทำร่วมกันเมื่อชาติมีภัย แม้มีความเห็นแตกต่าง แต่สามารถจะละหรือลืมความเห็นต่างหรือขัดแย้งไว้ก่อน เพื่อที่จะทำงานแก้ปัญหาาร่วมกัน สันติเป็นวิธีหนึ่งที่จะสร้างสิ่งนั้นให้เกิดขึ้น

4. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ในสถานการณ์ที่มีได้มีเหตุที่จะต้องเป็นศัตรูหรือต้องรบกัน การอยู่ร่วมกันด้วยสันติเป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดการมีความสัมพันธ์ฉันมิตรหรือเป็นเพื่อนที่ดี เพราะสันติเป็นวิธีคิดที่แบ่งปันมิใช่เอาเปรียบเป็นวิธีคิดที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะไม่ว่าความสัมพันธ์ของคนหรือประเทศก็มีพื้นฐานคิดเช่นกัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านมีคล้ายคลึงกัน ถ้ารู้จักการเรียนรู้เพื่อช่วยกัน โดยเอาปัญหาที่เผชิญหน้าาร่วมกันมาช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ ก็จะเสริมให้เกิดความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและมีความยั่งยืนซึ่งทั้งหมดนี้อาจเรียกได้ว่า การมีความสัมพันธ์ในมิติเชิงวัฒนธรรม

5. ความสัมพันธ์กับทิศทางบ้านเมือง นอกจากเป็นยุทธวิธีหรือวิธีปฏิบัติต่อกันเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งแล้ว สันติวิธีเป็นทั้งยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า “สันติวิถี” เป็นจุดยืนหรือทิศทางชาติที่ยึดเอาสันติวิถีเป็นทิศทาง วิธีคิดเช่นนี้เป็น ทศนะ หรือทิศทางที่สอดคล้องกับความเป็นมนุษย์ และความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ และไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อขัดแย้ง สันติยังมีพื้นฐานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีความเมตตา ประณีประนอม และสอดคล้องกับหลักศาสนา (ทุกศาสนา) แม้แนวคิดเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นพื้นฐานความคิดที่สัมพันธ์กับสันติวิถีอย่างชัดเจน คือ การไม่เอาเปรียบกัน แต่เอื้ออาทรและแบ่งปันกัน จึงสอดคล้องกับการเข้าใจและการแก้ปัญหาวิกฤต และทิศทางที่สังคมกำลังหาทางออกในปัจจุบันนี้

เหตุผลและความจำเป็น

สถานการณ์ภายในเปลี่ยนแปลงมาก เป็นผลจากโลกที่ไร้พรมแดน พฤติกรรมของคนในชาติเปลี่ยนแปลง กฎกติกา โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญและกลไกต่าง ๆ เปลี่ยนแปลง และความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม มีมาก และซับซ้อนมากขึ้น วิธีคิดและวิธีการจัดการจึงต้องเปลี่ยน แม้มาตรการบางอย่างจะใช้ได้ แต่วิธีการเดิมหลายอย่างก็ใช้ไม่ได้มีประสิทธิภาพ จึงต้องเข้าใจสถานการณ์ใหม่ และหาวิธีคิดและวิธีจัดการใหม่ สันติวิธีเป็นวิธีคิด วิธีจัดการที่น่าจะสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ทำให้คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ โดยรักและเอื้ออาทรต่อกัน

สถานการณ์ภายนอก มีความจำเป็นที่ประเทศต้องพึ่งตนเองมากขึ้น ไม่สามารถจะหวังพึ่งพาชาติใหญ่ได้ เพราะสถานการณ์เปลี่ยนมาก โลกมิได้แบ่งฝ่ายรวมทั้งบทเรียนทางเศรษฐกิจและบทเรียนจากปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมา ทำให้ต้องทบทวนและหาวิธีกำหนดจุดยืนและทิศทางของชาติ

ด้วย ความเป็นตัวของตัวเองที่จะนำความมั่นคงมาสู่ประเทศที่มียุทธศาสตร์ชาติที่สามารถคุม
สถานการณ์ของตัวเอง ด้วยการรู้เท่าทัน รู้การเปลี่ยนแปลงของปัญหา โดยชาติไทยและคนไทย
มีจุดยืนหรือทิศทางของชาติที่ชาวโลกเคารพเชื่อถือ นำคบ สันติวิธีเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สนองตอบ
สถานการณ์ที่กำลังเผชิญ

แนวคิดทางสันติศึกษา

แนวคิดเรื่องของสันติศึกษาเริ่มมีบทบาทกว้างขวางในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยแนวคิด
ของการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ (Education for International Understanding หรือ
World Affairs) ซึ่งองค์การยูเนสโก (1985, หน้า 84) ได้กำหนดหลักสำคัญของนโยบายทางการศึกษา
เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติไว้ดังนี้คือ

1. สร้างมิตรระหว่างชาติ และการมองโลกอย่างกว้าง ๆ ในการศึกษาทุกระดับและในทุก
รูปแบบ
2. ก่อให้เกิดความเข้าใจ และการเคารพซึ่งบุคคลทุกชาติ ศาสนา วัฒนธรรม อารยะธรรม
ค่านิยมและแนวทางการดำรงชีวิต โดยสอนทั้งวัฒนธรรมเชื้อชาติของตนและวัฒนธรรมของชาติอื่น
3. ก่อให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่มีมากขึ้น
ระหว่างบุคคล และชาติต่าง ๆ ทั่วโลก
4. ให้เกิดความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น
5. การตระหนักถึงไม่เพียงแต่สิทธิ แต่คำนึงถึงหน้าที่ของบุคคล กลุ่มสังคมและ
ชาติทั้งหลายจะต้องมีต่อกันและกัน
6. การเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และร่วมมือกัน
ระหว่างชาติ
7. ความพร้อมของแต่ละบุคคลที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนของตน
ประเทศของตนและโลก โดยทั่วไป

แต่แม้ว่าแนวคิดของการเข้าใจอันดีระหว่างชาติจะได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง แต่
ผลของการศึกษาในแนวนี้อาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีความขัดแย้งและเกิดสงครามขึ้น
โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสงครามเวียดนามนับเป็นต้นเหตุของการศึกษาสันติศึกษาอย่างแท้จริง
ในช่วงปี ค.ศ.1970 สงครามเวียดนามกำลังทวีความรุนแรง ได้มีการต่อต้านอย่างสูง มีการตั้งกลุ่ม
และสถาบันเพื่อรณรงค์เรื่องสันติภาพมากขึ้น จึงได้มีการศึกษาแนวคิดของสันติศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่ง
Werner (1985, หน้า 54-55) ได้เสนอว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับสันติศึกษามีลักษณะเด่น 3 ประการคือ

1. เน้นข้อมูล
2. เน้นที่ประเด็นปัญหา

3. เน้นที่ทัศนคติและความรู้สึก

สันติศึกษาควรเน้นในด้านของทัศนคติ โดยเฉพาะทัศนคติในด้านความหวัง และอนาคตที่มนุษย์จะกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงได้ แนวคิดของสันติศึกษาจะเน้นในเรื่องต่อไปนี้คือ เป้าหมายของการศึกษาจะเน้นที่ตัวมนุษย์

1. การร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. การเข้าใจกัน และเห็นอกเห็นใจกัน
3. ความอยู่รอดของมนุษยชาติ
4. กระบวนการวิเคราะห์ ประเมิน กระบวนการศึกษา
5. การร่วมมือร่วมใจ อดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
6. ทักษะในการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
7. การศึกษาเพื่อลดกำลังอาวุธ
8. ปัญหาสิทธิมนุษยชน (Unesco, 1981, หน้า 9)

แนวคิดของการศึกษาเพื่อสันติภาพ

เมื่อเป้าหมายของการศึกษาเป็นไปเพื่อชีวิตของแต่ละบุคคลเพื่อการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อการพัฒนาของสังคม และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมนุษยชาติดังกล่าวมาแล้ว และบทบาทของสถาบันการศึกษาก็เป็นไปเพื่อเตรียมบุคคลอบรม และจัดแบ่งบุคคลเพื่ออยู่ร่วมกัน พัฒนาสังคมและ โลกมนุษย์ด้วยแล้ว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางการศึกษาก็คือ การศึกษาไม่ได้นำมาเพื่อความสงบของจิตใจเท่าที่ควร เฟื่องเสียงแต่วัตถุมากเกินไป ก่อให้เกิดนิสัยการเห็นแก่ตัว ทำให้เกิดการแบ่งแยก และไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคมไม่ส่งเสริมให้มีการพัฒนาของสังคมเป็นไปด้วยดีอย่างเต็มที่ดังกล่าวมาแล้วนั้นเราจึงเห็นได้ชัดเจนว่าเป้าหมายของการศึกษาเป็นเป้าหมายเดียวกับสันติภาพนั่นเอง สันติภาพจึงเป็นเสมือนปรัชญาของการศึกษาไปในตัว และขณะเดียวกันก็เป็นกระบวนการของการศึกษาพร้อมกันไป แต่การดำเนินการทางการศึกษาที่เป็นอยู่ไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดมีสันติภาพขึ้นเท่าที่ควรจะเป็นจึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องพิจารณาให้การศึกษาเป็นไปเพื่อสนองเป้าหมายของสันติภาพซึ่งก็เป็นการสนองเป้าหมายของการศึกษา สันติภาพจึงเป็นเสมือนปรัชญาของการศึกษาไปในตัว และขณะเดียวกันก็เป็นกระบวนการของการศึกษาพร้อมกันไป แต่การดำเนินการทางการศึกษาที่เป็นอยู่ ไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดมีสันติภาพขึ้นเท่าที่ควรจะเป็นจึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องพิจารณาให้การศึกษาเป็นไปเพื่อสนองเป้าหมายของ สันติภาพ ซึ่งครอบคลุมประเด็น และแนวคิดหลักคือ

1. การศึกษาเพื่อคุณค่าอันแท้จริงของชีวิต
2. การศึกษาเพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตย

3. การศึกษาเพื่อความเป็นธรรมในสังคม
4. การศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

แนวคิดของการศึกษาเพื่อสันติภาพประการแรกคือ สันติภาพอันแท้จริงย่อมเกิดจากการรู้จักตัวเอง เข้าใจตัวเอง รู้เท่าทัน และควบคุมตัวเอง ได้นี้เป็นจุดเริ่มต้นของสันติภาพ การศึกษาเพื่อสันติภาพจึงต้องเริ่มจากเป้าหมายนี้ก่อนอื่น เมื่อนมนุษย์เข้าใจตัวเองแล้ว แน่ใจที่สุดเขาก็จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การศึกษาเพื่อรู้จักเข้าใจตัวเองไม่ใช่ของง่ายนักต้องครอบคลุมเรื่องของจิตใจ จิตวิทยา ปรัชญา และศาสนาหลายด้านประกอบกัน ไป

แนวคิดของสันติภาพประการที่สอง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลากรเข้าใจ เห็นใจคนอื่น การอยู่ร่วมกันและยอมรับกัน มีวิธีการที่แก้ปัญหาคความแตกต่าง มีการประนีประนอมซึ่งกันและกัน ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของสันติภาพ การศึกษาในแนวนี้อาจมุ่งไปถึงไปที่การมีเสรีภาพของแต่ละบุคคล การที่แต่ละบุคคลจะคิดจะทำอะไรตามความสนใจของแต่ละคน แต่ก็ต้องยอมรับสิทธิของคนอื่น การศึกษาเพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตยจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์สันติภาพ

แนวคิดที่ สาม ของปัญหาสันติภาพอีกลักษณะหนึ่งคือ ปัญหาทางโครงสร้างที่สังคมมีความไม่เท่าเทียมกัน ความแตกต่างทางสังคมที่สูง ก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกัน ความไม่เสมอภาคจึงเกิดขึ้น การศึกษาเพื่อเสรีภาพจะต้องดูความไม่เสมอภาคและความไม่ชอบธรรมนี้เป็นจุดสำคัญของการศึกษา

แนวคิดสุดท้ายในทางสันติภาพที่จะนำมากล่าวในที่นี้ คือปัญหาของความขัดแย้ง แข่งดีซึ่งกันและกันในระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพราะแต่ละประเทศต่างปลุกฝังความยิ่งใหญ่ของตนเองแล้วข่มคนชาติอื่นให้ด้อยกว่าตน ทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน การศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติจึงมีความจำเป็น ถ้าเราจะใช้การศึกษาเพื่อให้เกิดสันติภาพ (ปิ่น พิมพยางกูร และ อังคณา นันท์ธิพัวารณ, 2534, หน้า 592-598)

จากแนวคิดเรื่องสันติภาพดังกล่าวเราจะเห็นได้ชัดเจนว่า เรื่องของสันติภาพนั้นจะครอบคลุม ปัญหาของสังคม และปัญหาต่างๆ ของโลก ในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่มีแนวทางในการแก้ไขอยู่ด้วยกันทั้งสิ้นถ้ามีแนวทาง ทางการศึกษา และการปลุกฝังที่ดีก็สามารถช่วยลดความรุนแรง การขัดแย้งได้

การศึกษากับสันติภาพ

การให้การศึกษาเพื่อปลุกฝังสันติภาพให้เกิดขึ้นในมนุษย์นั้น สามารถสอนได้ทุกระดับเริ่มตั้งแต่เด็กเล็กตามชั้นชม โลกจวบจนเติบโตเป็นวัยรุ่น และวัยหนุ่มสาว เด็กจะได้รับการปลุกฝังจากพ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคม

การจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่สันติภาพตามที่คนเราต้องการนั้น การศึกษาจะต้องเป็นอิสระ มีเป้าหมายที่แท้จริง แต่การศึกษาของสังคมปัจจุบันเป็นเครื่องมือของรัฐที่ฝึกให้เป็นไปตามที่รัฐต้องการ ถ้าเป็นรัฐบาลที่ดีมีคุณธรรมก็นับเป็นโชคดี การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ ดังที่ท่านประธานาธิบดีเดอโกลด์ แห่งฝรั่งเศสได้กล่าวถึง ความผิดพลาดอันเกิดจากการจัดการศึกษาผิดว่า จะต้องใช้เวลาในการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ถึง 50-100 ปีทีเดียว (ไพฑูริย์ วงศ์วานิช, 2528, หน้า 101) และการศึกษาเพื่อนำไปสู่สันติภาพนั้นต้องอาศัยหลักธรรมะ ต้องเน้นการมี ศีลธรรม จริยธรรมคุณธรรม แต่เป็นที่น่าวิตกเพราะ จากงานวิจัยของวิทยาลัยครุศาสตร์ เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ผลปรากฏว่า คนที่มีการศึกษาที่สูงกลับยังมีคุณธรรมที่ต่ำลง จากการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ ของพลตรี จำลอง ศรีเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า การมีความรู้สูงแล้วมีคุณธรรมลดลง ถือว่าเป็นความผิดของระบบการศึกษา ถ้าไม่รีบแก้ไขจะยิ่งเป็นปัญหามากขึ้นในอนาคต เพราะประเทศไทยไม่ได้ขาดคนที่มีความรู้ แต่ขาดคนดีมีคุณธรรม (จำลอง ศรีเมือง, 2529, หน้า 20)

การศึกษาเพื่อการรู้จักตนเองและเข้าใจชีวิตที่แท้จริง

การศึกษาเพื่อนำไปสู่สันติภาพได้นั้นต้องไม่ใช่การศึกษาเพื่อรู้จักผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการศึกษาเพื่อรู้จักตัวเอง และรู้จักผู้อื่น ในฐานะที่เขาเป็นปุถุชนที่มีอุดมคติและความหวัง เป็นปัจเจกบุคคลของเขาเองด้วย ดังที่ ปิ่น พิมพยางกูร และอังคณา นันท์ธิพัทธวรรณ (2534, หน้า 599-600) กล่าวไว้ว่า ต้องเป็นการศึกษาที่ให้ผู้รู้จักตนเองว่ามีอุดมคติความคาดหวังและความต้องการอะไร แต่ในขณะที่เดียวกันก็รู้คนอื่นเขาก็มีความแตกต่างเป็นแบบของเขา โดยเหตุนี้การศึกษาที่จะนำไปสู่การเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงของชีวิตการรู้จักตนเองนั้นควรประกอบด้วยการศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ การแสวงหาให้รู้จักเป้าหมายของชีวิต การรู้จักเข้าใจตัวเอง และการเป็นตัวของตัวเอง

การแสวงหาและรู้จักเป้าหมายของชีวิต การศึกษาที่มีความหมายและมีคุณค่าเพื่อนำไปสู่สันติภาพอันแท้จริงนั้น จะต้องเป็นการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รู้ว่าเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคนคืออะไร ตัวเขาเองต้องการอะไรในชีวิต สิ่งที่เขาต้องการนั้นเป็นสิ่งที่เขาต้องการจริงหรือเป็นคุณค่าจอมปลอมที่เขาเพียงแต่ลอกเลียนคนอื่นมาเท่านั้น คุณค่าและเป้าหมายเหล่านี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้บ้างตามสภาพแวดล้อม และความจำเป็นทางสังคมในด้านต่าง ๆ แต่ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ผู้เรียนควรได้มีโอกาสตรวจสอบ ประเมินและทบทวนของเดิมเสียก่อน

การศึกษาในลักษณะที่จะให้เด็กได้รู้จักเป้าหมายของชีวิตควรจะต้องให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจและเรียนรู้อุดมคติของชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุดมคติชีวิตในแง่มุมของศาสนา ในแง่มุมของปรัชญา ในแง่มุมของสังคม คุณค่าของชีวิต ลักษณะของชีวิตที่มีความหมาย การดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในแง่มุมต่าง ๆ ควรได้มีการถกเถียงอภิปราย วิเคราะห์วิจารณ์ และมีการให้เหตุผลกัน

ในหมู่ผู้เรียนเอง ลักษณะของบุคคลที่มีอุดมคติ การดำเนินชีวิตที่เป็น ไปเพื่อสังคม หรือการแสวงหา ความหลุดพ้นหรือสิ่งที่สูงส่งในแต่ละความเชื่อมั่น ควรจะได้มีการนำมาศึกษา ทำความเข้าใจ และวิเคราะห์วิจารณ์กัน ตลอดจนปัญหาของการใช้ชีวิตที่ขาดเป้าหมาย ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบันเป็น จำนวนมาก ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินวิพากษ์ และทดลองนำเสนออุดมคติ และเป้าหมาย ชีวิตของตนเองให้เพื่อน ได้รู้

การรู้จัก และเข้าใจตัวเองการศึกษาที่มีความหมายมีเป้าหมายเพื่อรู้จัก และเข้าใจตัวเอง เป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาที่รู้จัก และเข้าใจตัวเองนี้เป็นการศึกษาที่เน้นไปที่การเข้าใจชีวิต ทัศนคติ ค่านิยม ความชอบ ความเกลียด และจิตใจของตัวเอง การศึกษาที่รู้จักเข้าใจตัวเองในแต่ละระดับย่อม แตกต่างกันไป ในระดับเด็กอาจจะเน้น ที่การแสดงออกในด้านอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ ต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อให้เขาได้ค้นพบตัวของเขาเอง รู้ว่าตัวเองถนัดสนใจในเรื่องใดมากที่สุด มีความสุขพอใจกับการแสดงออกในลักษณะใด จะแสดงออกได้ดีในกิจกรรมสาระประเภทใด กิจกรรมประเภทนี้ควรตามมาด้วยการให้ข้อคิดชมในทางสร้างสรรค์ในระดับที่สูงขึ้นมา การศึกษา จะต้องให้โอกาสแสดงออก และให้เลือกให้มากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะในหลักสูตรต้องเปิด โอกาส ให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองของผู้เรียนให้มากที่สุด กิจกรรมต่าง ๆ ในระดับ อุดมศึกษาควรมีอย่างมาก และอย่างกว้างขวาง กระบวนการเรียนการสอนควรเน้นหนักให้ผู้เรียนได้ ใช้ความสามารถของเขาเองให้มากที่สุด

การเป็นตัวของตัวเอง เป้าหมายสุดท้ายของการศึกษาเพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต ในท้ายที่สุดย่อมอยู่ที่การเป็นตัวของตัวเองเป็นหลักสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อเราเห็นทางเลือกต่าง ๆ แล้วเรารู้จักแล้วว่าชีวิตเราต้องการอะไร ดังนั้นในท้ายที่สุดเราต้องเป็นตัวของตัวเอง การศึกษา ที่นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเอง ควรจะเริ่มต้นด้วยการให้รู้จัก และศึกษานบุคคลสำคัญในทางประวัติ ศาสตร์ ที่มีประวัติศาสตร์ ที่มีประวัติในการต่อสู้เพื่ออุดมคติ และหลักการของตัวเองของเขาเอง ให้มากที่สุด แล้วอภิปรายประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้กันอย่างกว้างขวาง หลักจากนั้นจึงให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึง ต้องการของตนเองว่า ถ้าเป็นตัวเองจะดำเนินชีวิตแบบใด ได้ดำเนินตามแบบดังกล่าวแล้ว ถ้ามี ปัญหาเกิดขึ้น และแก้ไขปัญหายังไง จะยอมแพ้หรือพยายามก้าว ไปสู่อุดมคติที่เราตั้งไว้ให้มากที่สุด การเป็นตัวของเราเองขึ้นกับเหตุผล และความเชื่อมั่นอย่างมาก การศึกษาเพื่อความเป็นตัวของ ตัวเองจึงต้องเน้นที่การใช้เหตุผลอย่างเป็นจริงเป็นจัง และใช้ทุกแง่มุมกิจกรรมเพื่อส่งเสริม การแสดงออก และการใช้เหตุผลจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็น การใช้เหตุผล และการแสดงออก ตามเหตุผลนี้จะดำเนินไปได้ด้วยการส่งเสริมให้คิดริเริ่มกันอย่างกว้างขวางตามไปด้วยหลักสำคัญ ของการเป็นตัวของตัวเอง ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เสรีภาพ ถิ่นบรรยากาศ และ

สภาพแวดล้อมใน โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาไม่มีเสรีภาพในการคิดการแสดงออกการทำกิจกรรม และการแสดงความรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ด้วย

ดังนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคม จะต้องให้ความสำคัญในการใช้หลักธรรมะเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีความรู้คุณธรรม และควรสอดแทรกแนวคิดในการเสริมสร้างสันติภาพเข้าไปด้วยจะเห็นได้ว่าลักษณะของความรุนแรงนั้นมีหลายลักษณะและมีหลายระดับซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ความรุนแรงเหล่านี้จะนำไปสู่วิถีชีวิตของคน ที่ขาดความสงบสุข ขาดสันติภาพ ดังนั้นการศึกษาที่ดีที่มีสันติภาพจึงต้องเริ่มที่ความเข้าใจในประเด็นของความรุนแรงเหล่านี้ก่อน และหาทางที่จะลดความรุนแรงเหล่านี้ลง โอกาสที่สันติภาพจะเกิดก็จะง่ายยิ่งขึ้น

ครูสังคัมศึกษากับการเสริมสร้างสันติภาพ

วิชาสังคัมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ และมีคุณลักษณะของคนที่อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติได้ เพราะวิชาสังคัมศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสถาบันสังคม มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา และการปฏิบัติตนในสังคมของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างชีวิตให้ดีและมีความสุขที่สุดเนื้อหาสาระของวิชานี้ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของมนุษย์ตามระบบสังคมนั้นๆ เช่นลัทธิการเมือง สภาพแวดล้อม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กระบวนการผลิต และการบริโภค การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดี ตลอดจนฝึกให้มนุษย์มีทัศนคติพฤติกรรมที่จำเป็นแก่การเป็นพลเมืองดี ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ประเทศที่พัฒนาอย่างมั่งคั่งต้องอาศัยกำลังคน ที่มีคุณภาพสูง เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด อันจะทำให้ประเทศชาติเจริญ มั่นคงทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ดังนั้นวิชาสังคัมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญมีความหมายในโรงเรียน เพราะการจัดการเรียนการสอนสังคัมศึกษาในโรงเรียนจะประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่มีลักษณะของการบูรณาการ (Integrate) คือมีเนื้อหาสาระผสมผสานกันจากเนื้อหาสาระของวิชาต่างๆ เช่น สังคัมศึกษา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยศาสตร์ ปรัชญา ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นสาขาวิชาที่จะสนองต่อวัตถุประสงค์หลักในการจัดการศึกษาของประเทศ คือ การจัดการการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองดีคือ

1. มุ่งให้เกิดความคิด การกำหนดเป้าหมายของวิชาสังคัมศึกษา มุ่งให้คนเกิดความคิดนั้นมีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งในชีวิตมนุษย์ เพราะความคิดเป็นสื่อที่สำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเองมาแก้ปัญหาในชีวิตได้ การคิดคืออะไร การคิดแบบไหน จึงจะมี

ประโยชน์และช่วยพัฒนาบุคคลได้ การคิดเป็นกระบวนการที่นำเอาความรู้ ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ มาพิจารณาต่อเนื่องกันอย่างรอบคอบ เพื่อแก้ปัญหาทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ถ้าสามารถนำความคิดนั้นไปแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ก็จะนำไปเป็นข้อสรุปที่จะปฏิบัติต่อไป กระบวนการคิดนั้น มีหลักสำคัญว่า จะต้องคิดอย่างรอบคอบละเอียดถี่ถ้วนซึ่งมีระบบ เรียกว่า ระบบความคิด (Thought System) นักจิตวิทยามีความเห็นว่าสิ่งที่ให้เกิดความคิดนั้นมีรากฐานมาจากการสังเกต การจำ การได้ยิน ได้ฟัง และการศึกษา การคิดจึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ เป็นการพัฒนาการที่ฝึกฝนได้

2. มุ่งให้เกิดความรู้ เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาในด้านความรู้ ประการแรกมุ่งหวังที่จะให้เกิดความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมได้อย่างมีความสุข เพรสตัน ได้ใช้คำว่า Knowledge and Understanding of Society (Preton, 1968 : 9) เป้าหมายประการที่สอง มุ่งหวังให้เกิดความรู้ในชั้นความคิดหลัก (Main Ideas) ได้แก่ข้อสรุปต่างๆ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นนามธรรมน้อยกว่ามโนทัศน์ที่แสดงออกมาในรูปของข้อความหรือประโยค ความคิดหลักจะใช้ประโยชน์ในการเลือกตัวอย่างเนื้อหาเฉพาะด้วย

3. มุ่งให้เกิดเจตคติต่อความรู้สึกและค่านิยม เป็นเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ค่านิยมได้ถูกต้อง เจตคติ ความรู้สึก และค่านิยมเป็นเรื่องสำคัญทางการศึกษา เพราะมนุษย์เราย่อมจะเลือกวิธีการปฏิบัติไปตามความคิดความนิยมที่ตนเลื่อมใส ถ้าการเรียนการสอนสามารถปลูกฝังให้เด็กมีทัศนคติ มีความรู้สึกละยึดมั่นในค่านิยมที่ดี และสามารถ วิเคราะห์แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วตัดสินใจว่าควรทำอย่างไร ก็จะช่วยเจตคติ และคุณค่าทางใจให้ก้าวหน้าเทียบเท่าความรู้ในเชิงสติปัญญาได้

4. มุ่งให้เกิดทักษะทางวิชาการ และทางสังคม เป็นเป้าหมายที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนที่จะแสวงหาให้เกิดความคิด ความรู้ และคุณค่าทางเจตคติ และค่านิยมได้มากขึ้น เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาจะหยุดยั้งเพียงแต่คิด รู้ รู้สึกนั้นไม่เป็นการเพียงพอ แต่จะต้องปฏิบัติออกมาให้ปรากฏเป็นผลดีต่อตนเอง และต่อสังคม เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทักษะในการปฏิบัติประกอบด้วย เพราะถ้าไม่ปฏิบัติหรือขาดทักษะแล้ว พฤติกรรมและกระบวนการที่จะให้เกิดความคิด การรู้สึก การเรียนรู้ในด้านวิชาการ และสังคมย่อมจะไม่บังเกิดผลประโยชน์เลย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมแห่งชาติ 2543, หน้า 6-8) ซึ่งสอดคล้องกับ อัปสร มีสิงห์ (2534 หน้า 118 – 123) กล่าวว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีเนื้อหา และวิธีการสอนที่สามารถนำมาใช้บูรณาการในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป สิ่งที่เรียกว่า สังคมศึกษาในประเทศหนึ่ง อาจแตกต่างจากอีกประเทศหนึ่งก็ได้ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็แตกต่างกัน โรงเรียนแต่ละแห่งมักมีเนื้อหา

และวิธีการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามสิ่งที่ครูสังคมศึกษาทั่วโลกมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งแตกต่างจากครูที่สอนวิชาอื่นก็คือ ครูสังคมศึกษาสามารถช่วยเยาวชนให้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ให้ปฏิบัติภาระหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสังคมศึกษาเปรียบเสมือนผู้ที่กำกฤษแจสู่อานาคด ครูสามารถให้การศีกษา ให้ความรู้ ในความเป็นจริงที่มีโอกาสเข้าถึงเด็ก และเยาวชน ในช่วงอายุที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมมากที่สุด อานาคดของทุกประเทศขึ้นอยู่กับโลกทัศน์ เจตคติ ค่านิยม และมาตรฐานพฤติกรรมที่ครูปลูกฝังให้แก่เยาวชน ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า จากการศึกษาที่มีการสอนวิชาความรู้เกี่ยวกับโลกอย่างเป็นระบบความเป็นมาของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนพัฒนาความสามารถทางด้านพุทธิพิสัยของเยาวชน โดยฝึกให้ทำกิจกรรมรวมกัน ทำให้สามารถปรับพฤติกรรมให้อยู่รวมกัน ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูสังคมศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างส่วนสำคัญของบุคลิกภาพ อันได้แก่โลกทัศน์ ที่มีเหตุผล มองชาติอื่นเป็นเพื่อนร่วมโลก และมีอิสระจากความรักความผูกพันกับประเทศของตน ซึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากทุกวิชา แต่วิชาที่สำคัญที่สุดในการเสริมสร้างสันติภาพ ก็คือ วิชาสังคมศึกษา การเรียนประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ทำให้เด็กรู้ถึงวิวัฒนาการของมนุษย์ ความเป็นมาทั้งในอดีต และปัจจุบัน ได้เรียนรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้คนในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อการสร้างวิสัยทัศน์ของเยาวชนที่มีผลต่อทรรศนะ และเจตคติต่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข การศีกษาเพื่อสันติ ให้ความเข้าใจต่อกันเป็นเป้าหมายหลักของสังคมศึกษาทุกประเทศ เช่น ในโปแลนด์ หลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์สำหรับการศีกษาทั่วไป ระบุไว้ในจุดประสงค์ทั่วไปของการสอนประวัติศาสตร์ว่า การศีกษาเพื่อสร้างความเคารพชาติอื่น ความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของชาติอื่น การศีกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ ความอดกลั้น และการประสานไมตรี ระหว่างกัน หรือ กฎหมายพื้นฐานของ สหภาพโซเวียต ซึ่งควบคุมกิจกรรมทางการศีกษาได้ประกาศว่า หน้าที่หลักประการหนึ่งของโรงเรียนคือ การส่งเสริมลัทธินานาชาติ หลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียน ในสหภาพโซเวียต ระบุไว้ว่า การสอนประวัติศาสตร์ต้องนำไปสู่การสร้างคุณลักษณะนานาชาติในตัวผู้เรียน หน้าที่หนึ่งของการสอนประวัติศาสตร์ และใน เซโกสโลวะเกีย ให้สร้างความเคารพชาติอื่น (internationalist person) ในสหพันธรัฐเยอรมันก็เช่นเดียวกัน ครูสังคมศึกษามีหน้าที่สอนให้นักเรียนยอมรับเป็นมิตรกับผู้อื่น นักเรียนต้องเข้าใจว่าความก้าวร้าวทุกรูปแบบ ความรังเกียจหรือการกีดกันเชื้อชาติอื่นเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ ในแต่ละประเทศ แม้ว่าจะมีความหลากหลาย ของวิชาในสังคมศีกษาในด้านต่าง ๆ แต่วิชาที่สำคัญ คือ ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ในการสอนเยาวชนให้มีจิตใจใฝ่สันติ วิชาเหล่านี้ต้องสอนความคิดรวบยอดที่เป็นพื้นฐาน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาของโลก ในยุคปัจจุบัน และรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างมีเหตุผล

จากเนื้อหาดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่าประเทศต่างๆ ในโลกพยายามที่จะหาวิธีการสร้างเสริมสันติภาพให้นักเรียน และเยาวชนของแต่ละประเทศ ซึ่งมีครูสังคมศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นคนดี ที่สำคัญของชาติ ด้วยครูสังคมศึกษาเป็นผู้รู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต รู้และสามารถแก้ปัญหาของมนุษย์ รู้หน้าที่ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในจังหวัดนราธิวาส โดยจะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพต่อไป

ปัญหา สาเหตุด้านสันติภาพ และแนวคิดในการแก้ไข

สถาบันยุทธศาสตร์สำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติ (2544, หน้า 10-12) ได้กล่าวถึงสาเหตุแห่งความรุนแรงในสังคมไทย และการระงับเหตุแห่งความรุนแรงไว้ 6 ประการคือ

1. การขาดความยุติธรรมในสังคม สังคมที่ขาดความยุติธรรมจะมีความรุนแรง ถ้ามีการจัดการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผู้คนที่เกี่ยวข้องจะพยายามรักษาระบบหรือความเป็นปกติ ประเทศไทยขาดการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผู้มีอำนาจเอาเปรียบคนไม่มีอำนาจในรูปต่างๆ ความยุติธรรมในสังคมขึ้นกับความเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของความเป็นมนุษย์ และระบบการจัดการที่สะท้อนความเคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของความเป็นมนุษย์
2. วัฒนธรรมและโครงสร้างอำนาจ สัมพันธ์กันอยู่มาก สังคมไทยมีวัฒนธรรม อำนาจ และโครงสร้างอำนาจ สังคมที่ใช้โครงสร้างอำนาจจะผลิตความรุนแรงออกมาในรูปแบบต่างๆ
3. กฎหมายและอำนาจรัฐ คนไทยไปเรียนแนวคิดกฎหมายจากสำนัก Austin ที่อังกฤษ แนวคิดนี้ถือว่ากฎหมายคือเครื่องมือของรัฐ แต่ในขณะนั้นอังกฤษเป็นประชาธิปไตยแล้วประชาชนส่งตัวแทนมาใช้อำนาจรัฐ แต่เราเอาแนวคิดกฎหมายนี้มาใช้ในสภาพสังคมไทยที่เผด็จการโดยรัฐ กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือของรัฐที่กระทำต่อประชาชน เป็นบ่อเกิดของความรุนแรง ดังที่เห็นว่าจุดความขัดแย้ง 932 จุดในภาคอีสาน ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับรัฐ
4. การพัฒนาสมัยใหม่ การพัฒนาสมัยใหม่มีความเป็นเมืองและอุตสาหกรรม ทำให้ต้องใช้พลังงานมาก การไปนำพลังงานมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเขื่อน โรงไฟฟ้าถ่านหิน ท่อแก๊ส และโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงเรื่องสิ่งแวดล้อมวิถีชีวิตของราษฎร ซึ่งยากต่อการแก้ไข เพราะเป็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง การพัฒนาสมัยใหม่ที่ใช้เศรษฐกิจ หรือ โลภจริตเป็นแกนนำไปสู่การทำลายและแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรง การแย่งชิงทรัพยากรเป็นชนวนนำไปสู่ความรุนแรง ระบบเศรษฐกิจที่มุ่งกำไรสูงสุดส่วนบุคคลหรือส่วนประเทศของตน เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งและล่มสลายของระบบเศรษฐกิจโลกทั้งหมด ในกระบวนการนี้ความขัดแย้งและความรุนแรงเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่พ้น

5. การขาดความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ที่กล่าวถึงสาเหตุของความรุนแรง 4 ประการข้างต้นล้วนเป็นเหตุของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ดังที่เห็นได้ว่าแม้ มีวัดตั้ง 30,000 กว่าวัด พระ 250,000 รูป และพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาแห่งสันติภาพ แต่สถาบันทางศาสนาก็ไม่สามารถระงับยับยั้งความรุนแรงในสังคมไทย เพราะพระสอนธรรมะแบบลอยตัว (Non – Engaged) เช่น “ใจเย็น ๆ ไว้โยม” หรือ “พรหมวิหาร 4 แต่ไม่ได้เข้าไปในความขัดแย้ง จึงไม่เข้าใจความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง และไม่มีทักษะในการเข้าไปช่วยคลี่คลายความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในสถานการณ์จริง มหาวิทยาลัยต่างๆรวมทั้งสถาบันการศึกษา ก็ไม่มีทักษะในการแก้ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ทั้ง ๆ ที่ความขัดแย้งมีอยู่เต็มประเทศ เพราะไม่ได้เรียนโดยเอาความจริงเป็นตัวตั้งแต่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง

6. วิธีคิดและการศึกษา วัฒนธรรมกำหนดวิธีคิดวัฒนธรรมอำนาจกำหนดให้คนคิดเชิงอำนาจ การคิดเชิงอำนาจทำให้เกิดความรุนแรง การศึกษาที่ดีจะแก้วิธีคิดได้ แต่การศึกษาที่เน้นการท่องเที่ยวส่งเสริมวัฒนธรรมอำนาจให้ยืดยาง ไม่ช่วยให้คนหลุดพ้นจากการถูกครอบงำ การศึกษาไม่ได้ฝึกการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีเลย มีแต่ท่องจำเกือบทั้งหมด การเรียนแบบท่องจำโดยขาดการฝึกวิจารณ์ญาณ หรือ โยนิโสมนสิการ ทำให้ความไม่ยุติธรรม ๆ เดินเข้าไปในสมองได้ง่าย

การระงับเหตุแห่งความรุนแรง (นิโรธ) ก็คือ การระงับเหตุ 6 ประการตามที่กล่าวถึงในตอนสุดท้าย หรือสาเหตุในตอนที่ 2 แล้วนั้น คือ

1. สร้างความยุติธรรมในสังคมให้มีการจัดผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
2. ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ด้วยอำนาจหรือความสัมพันธ์ทางตั้ง ไปเป็นความสัมพันธ์ทางราบให้มากขึ้น นั่นคือ เน้นความเป็นชุมชน ความเป็นประชาคม (Civil Society)
3. ปฏิรูปกฎหมายให้ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคมและการสร้างประชาสังคมหรือให้มีธรรมรัฐ (Good Governance)

4. ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาประเทศ จากการเน้นกำไรสูงสุดของปัจเจกบุคคล มาเป็นการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางเศรษฐกิจสมดุล หรือเศรษฐกิจพอเพียง หรือเศรษฐกิจบูรณาการที่คำนึงถึงเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ พร้อมกันไป

5. สร้างความรู้และทักษะการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ควรส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ มีกลุ่ม หรือศูนย์ หรือสถาบันที่ทำการวิจัยค้นคว้า ได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และให้การฝึกอบรมแก่บุคคลต่าง ๆ ในเรื่องการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีให้มากที่สุดอย่างจริงจัง

6. ปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่ ลดการเน้นการท่องจำ ไปสู่การฝึกปฏิบัติการทำงานและการอยู่ร่วมกัน การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ตลอดจนมีการคิดใหม่แบบโยนิโสมนสิการเพื่อคลี่คลายการคิดแบบสำเร็จรูปตายตัวแยกส่วน อันนำไปสู่ความรุนแรง

สถาบันยุทธศาสตร์สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ (2544, หน้า 75-76) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่สร้างความมั่นคงภายในชาติ คือ

1. ยุทธศาสตร์ที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศไทยจำเป็นต้องทำ 2 อย่าง คือ

1.1 ประสานความคิดที่ต่างกันของคนในชาติ ความคิดที่ต่างกันที่กล่าวถึงนี้อาจปรากฏในทุกมิติ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทิศทางการพัฒนาฯ การประสานนี้จะยังคงรักษาความหลากหลายทางความคิดในสังคมไทย ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง

1.2 ให้ที่ยืน และจุดยืน สำหรับประเทศไทยในโลกของศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถให้พลเมืองไทยดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยและมีความสุข ขณะที่รักษาวินัยชีวิตไทยพร้อมกันด้วย

2. ในการที่จะพัฒนายุทธศาสตร์ความมั่นคงให้ทำสองสิ่งนี้ จะต้องอาศัยพลังทางความคิดที่มีลักษณะสำคัญสองประการ คือ ความกล้า และความสุขุม

ความกล้า หมายถึง ความกล้าที่จะคิดหายุทธศาสตร์ความมั่นคงเองโดยไม่ติดอยู่กับกรอบความคิดเดิมหรือการเป็นเพียงส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ของประเทศหรือกลุ่มประเทศอื่น สิ่งนี้จำเป็นสำหรับประเทศไทยในสถานการณ์ปัจจุบันเนื่องจากปัญหาที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่มีส่วนต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะของเรา การวางแผนการเดินต่อจึงต้องใช้ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทยมากำหนด ความสุขุม ความกล้าคิดพัฒนายุทธศาสตร์ของเราเองจะเป็นอันตราย ถ้าทำบนพื้นฐานของความหึงหวงอย่างเดียวโดยขาดความรู้เกี่ยวกับลักษณะของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และบทบาทของประเทศไทยในโลกนี้ ดังนั้นความกล้านี้ต้องคู่ไปกับความสุขุมรอบคอบเกี่ยวกับ ความเป็นไปได้ของการที่ยุทธศาสตร์ที่พัฒนาจะประสบความสำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยความรู้เชิงเทคนิค ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาของประเทศอื่นๆ แต่ความสุขุมนี้ต้องไม่ทำให้พร้อมที่จะตั้งเป้าต่ำเกินไป เพราะกลัวพลาดเพียงแต่ต้องควบคุมระดับความเสี่ยงให้เป็นที่รับได้

3. ประเทศชาติ กำลังเป็นหน่วยที่จัดที่อยู่ใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ลำบากเป็นหน่วยที่เล็กเกินไปที่จะจัดการกับปัญหาใหญ่ แต่เป็นหน่วยที่ใหญ่เกินไปที่จะจัดการกับปัญหาสำคัญระดับเล็กของชีวิต ในทางหนึ่งความสำคัญอยู่ที่กลุ่มประเทศ เช่น EU ASEAN และในอีกทางหนึ่งความสำคัญจะอยู่ที่ชุมชนต่าง ๆ ตามแนว CIVIL SOCIETY สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบอย่างไรต่อความมั่นคง

4. สันติวิธี เป็นยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่มีลักษณะตามที่กล่าวข้างต้นหรือ ไม่นั้นต้องมาคู่กันที่ส่วนประกอบสำคัญของ ยุทธศาสตร์นี้ กล่าวคือ

1. การจัดการความขัดแย้ง โดยสันติวิธี : มิติที่หนึ่งของ ยุทธศาสตร์สันติวิธีนี้ ตอบสนองเงื่อนไขที่ปรากฏในข้อ 1.1 คือ การประสานความคิดที่ต่างกันของคนในชาติ
2. การเข้าใจเพื่อนร่วมชาติที่ต่างวัฒนธรรม โดยชื่นชมในคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม : มิติที่สองของยุทธศาสตร์สันติวิธี ก็ตอบสนองเงื่อนไข 1.1 เช่นเดียวกัน เมื่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมมาจากการไม่เข้าใจ คนต่างวัฒนธรรมโดยเฉพาะ
3. การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม : มิติที่สามของยุทธศาสตร์สันติวิธีนี้ตอบสนองเงื่อนไข 1.2 เพราะการอาศัยการแบ่งปันความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่เป็นการให้ฝ่ายเดียว หรือการเอาเปรียบ และในขณะเดียวกันยึดมั่นในแนวทางสันติและมนุษยธรรมทำให้ประเทศไทยมีจุดยืนในความสัมพันธ์กับประเทศอื่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย และไม่แปลกปลอม

สถาบันยุทธศาสตร์สำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติ (2544, หน้า 146 – 149) ได้กล่าวไว้ว่า การเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรมและความมั่นคง โดยการมองความต่างวัฒนธรรม แบ่งได้ 2 มุมมอง

1. เห็นความต่างเป็นเรื่องปกติ เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสวยงาม เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า
 2. เห็นความต่างเป็นปัญหา ทำให้ไม่เกิดเอกภาพ ทำให้เกิดจุดอ่อนในสังคมต้องทำให้ทุกคนเหมือนกันกลมกลืนเข้ากับส่วนใหญ่
- ทั้งสองแนวความคิดเป็นที่มาของนโยบายในการจัดการกับความต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละชาติ ซึ่งมีประเด็นต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

ความหมายของการทำให้ทุกคนเหมือนกันมองได้ 2 อย่างคือ ทำให้วัฒนธรรมเหมือนกัน หรือการทำให้คนมีวัฒนธรรมต่างกันอยู่ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถือเป็นคนไทย แต่รายละเอียดของวิธีการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มอาจไม่เหมือน

การมองความเป็นมาในอดีตของคนต่างวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งสำคัญ แต่ความสำคัญอยู่ที่อนาคตที่จะอยู่ร่วมกัน เพราะทำให้รู้สึกว่าคุณคนในชาติมีปัญหาที่ลำบากด้วยกัน ดีก็ได้ดีด้วยกัน จึงจะมีความรู้สึกเป็นหนึ่งและมองคนในชาติเกี่ยวข้องกันหมด เรียกว่า “ความเป็นชาติ” ถ้าทุกคนเห็นว่าเป็นพวกเดียวกัน และเมื่อชาติได้ประโยชน์คนทุกคนในชาติก็ได้ด้วย เมื่อเสียก็เสียด้วยกันก็จะอยู่ร่วมกันเป็นพวกเดียวกันได้ แต่ถ้าเห็นว่าเป็นปัจเจกตัวเองกลับเสียก็คงไม่เกิดความเป็นพวกและการได้ – เสีย ต้องดูพื้นฐานวัฒนธรรมของกลุ่ม ตัวอย่าง อาทิ มุสลิมภาคใต้ การพัฒนาคน

ไทยไม่ใช่มองจากสังคมของคนในกรุงเทพมหานคร การทำให้เห็นว่าส่วนรวมดีก็ได้ดีด้วย ถ้าปากก็ลำบากด้วยกัน จะทำให้ความรู้สึกซึ่งกันและกันเป็นจุดอ่อนอาจจะเอาใจออกห่างหรือจะถูกแทรกซึมก็คงไม่ต้องกลัว แม้ว่าวัฒนธรรมต่างกัน

การเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรมของเพื่อนร่วมชาติ จะช่วยลดความกังวลและเมื่อเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ คนในชาติก็พร้อมที่จะเรียนรู้และอยู่ร่วมกัน ถ้าไม่สามารถเข้าใจและมีประวัติศาสตร์ที่ขัดแย้งจากความต่างทางวัฒนธรรม เคยมี การใช้ความรุนแรงต่อกันก็ยากที่จะเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ กรณีพม่า กับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อย กรณีไทยกับการแก้ปัญหามุสลิมภาคใต้ และกรณีอิรักกับการแก้ปัญหาชาวเคิร์ด

ความสำคัญอยู่ที่การพิจารณาอนาคตมิใช่อดีต ทำอย่างไรจะให้ไปกันด้วยดี ถ้าคนส่วนหนึ่งไม่เห็นว่าเป็นคนมืออนาคต จะเป็นอันตรายเพราะจะมองเห็นเป็นคนสะพวก พวกเขา พวกเรา เพราะถ้าคนส่วนใหญ่สุข แต่คนส่วนน้อยทุกข์ ก็ดูเหมือนว่าไม่ใช่เป็นคนไทย ร่วมชาติเดียวกัน ถ้ายังอยู่ในดินแดนไทยด้วยกันแล้วก็ยังไม่รู้สึกรู้เป็น “หนึ่งเดียว” เป็นชาติเดียวเห็นว่าพวกตนเป็น “คนชั้นสอง” ความรู้สึกไม่เป็นธรรมก็จะเกิดขึ้นและง่ายที่คนอื่นจะมายุยง เพราะธรรมชาติของคนจะรู้สึกรุนแรงทันที ถ้าไม่ได้รับความเป็นธรรม เหตุการณ์เช่นนี้เป็นอันตรายต่อความมั่นคง

ในการศึกษากรณีภาคใต้ บางฝ่ายอาจเห็นว่า การรักษาระเบียบของสถานศึกษาในเรื่องการแต่งกายเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด ถ้าใครไม่ปฏิบัติเป็นสิ่งผิด เป็นการท้าทายอำนาจ หรือมาล้มล้างระเบียบ ที่จริงเป้าหมายที่สำคัญคือ การเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกัน ฉะนั้นความต่างทางวัฒนธรรมมิใช่ปัญหา และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นชาติเดียวกัน เป็นเรื่องที่สำคัญกว่า

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 91) ได้ให้ความหมายของคำว่ากิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ จึงเป็นความสามารถ และทักษะของครูมืออาชีพในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ อันทิรา บุญยาการ (2542, หน้า 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการในการจัดมวลงประสพการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยครู และผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรม ทั้งที่เป็นกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและลักษณะต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พอจะสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการทั้งหมด ของการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ และ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรกิจกรรมการเรียนรู้ จึงนับว่ามีความสำคัญ

ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542, หน้า 92)กล่าวถึงลักษณะความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา
2. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โรงเรียนและชีวิตจริง
3. เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน
4. ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้กับผู้เรียน
5. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาเหมาะสม กับธรรมชาติและวัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนจะสมบูรณ์ได้ ต้องคำนึงถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี และให้เหมาะสมกับนักเรียน สภาพท้องถิ่น วัฒนธรรมนั้นด้วย จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้เรียนได้

ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี

สุพิน บุญชูวงศ์ (2535, หน้า 76-77) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีว่าต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ทุกอย่างต้องเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของการเรียน
2. การจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพุทธานุภาพ จิตพิสัย และทักษะพิสัย
3. กิจกรรมการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับวัยและความพร้อมของนักเรียน
4. กิจกรรมการเรียนควรมีการจัดลำดับขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้มีความต่อเนื่องแต่ละกิจกรรมควร ให้มีการสืบทอดต่อจากการเรียนรู้ที่มีอยู่ก่อน จะต้องเป็นการจัดลำดับจากรูปธรรม ไปหานามธรรม จากประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ไปสู่ประสบการณ์ที่อยู่ไกล และ จากกระบวนการคิด การทำงานอย่างง่าย ๆ ไปสู่การให้เหตุผลที่เป็นแบบแผน และเป็นนามธรรม
5. กิจกรรมการเรียนควรทำให้บังเกิดผลคืออย่างเต็มที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
6. กิจกรรมการเรียนจะต้องทำทลายความสนใจของนักเรียนให้นำสิ่งที่เรียนในสถานการณ์

หนึ่งไปใช้ได้ด้วยสถานการณ์ใหม่

7. กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความคิด ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดสืบสวน สอบสวนและแก้ปัญหาตามแนวทางของตน และต้องรู้จักประเมินความคิดของตนเองด้วย

8. กิจกรรมการเรียนรู้ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้หลาย ๆ ทางให้โอกาสนักเรียนได้สังเกต วิเคราะห์ และอภิปราย โดยใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ มาประกอบกิจกรรม

9. กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีลักษณะเปิดกว้างแก่นักเรียนให้มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้ง ในด้านเนื้อหา และแนวความคิด

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องคำนึงถึง จุดประสงค์การจัดลำดับ กิจกรรม การเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับวัย ความพร้อม เป็นรูปธรรมทำท่าย พัฒนาความคิด ให้ผู้เรียนเกิดการสังเกต วิเคราะห์ และอภิปรายและเปิดกว้างในด้านเนื้อหา แนวความคิด โดยคำนึงถึงตัวผู้เรียน เป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสันติภาพ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการส่งเสริมสันติภาพในโรงเรียนมีหลายวิธีด้วยกัน

ดั่งที่ วารี พิศาลภัทรคุณ (2531, หน้า 43-45) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรม

การเสริมสร้างสันติภาพ โดยมีการจัดกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมการแสดงแบบอย่างที่ดี
2. กิจกรรมการปรับพฤติกรรม
3. กิจกรรมการลดความขัดแย้งในตนเองและระหว่างบุคคล
4. กิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมหลัก
5. กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล

กิจกรรมการแสดงแบบอย่างที่ดี เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็ก ได้เห็นแบบอย่างที่ดี

โดยธรรมชาติของเด็กแล้ว มักมีความอยากรู้อยากเห็นและสิ่งสำคัญก็คือ ชอบการเลียนแบบ เด็ก จะเลียนแบบผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเขา เช่น พ่อแม่ เมื่อเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษา ก็จะเลียนแบบครู ฉะนั้น จึงควรจัดสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่เอื้อต่อการปลูกฝังเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เด็ก และครู ต้องประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีโดยมีคติว่า “สอนอย่างไร ทำอย่างนั้น” นอกจากนี้ครูจะต้อง สามารถหาตัวอย่างของคนดีในสังคมมาแสดงให้เด็กเห็นจริง เป็นการแสดงแบบอย่างที่ดีอยู่เป็นประจำ ฉะนั้นครูจึงเป็นแม่พิมพ์ที่สำคัญของเด็กอย่างแท้จริง (สุนน อมรวิวัฒน์, 2527 หน้า 22)

กิจกรรมการปรับพฤติกรรม เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนได้รู้จักตนเอง มีการวิเคราะห์ตนเอง รู้จักและเข้าใจผู้อื่น สามารถปรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของตนเองให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น การปรับพฤติกรรมการก้าวร้าวมาเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมดังผลการวิจัยของ เพชรสุภา เพชรใส (2525, บทคัดย่อ) พบว่า เมื่อจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการศึกษาเป็นกลุ่ม นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง หรือการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเป็นคนขลาดอาย เก็บตัว ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก มาเป็นพฤติกรรมกล้าแสดงออก ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมจึงควรสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเองและเป็นมิตร พยายามให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อฝึกการพูด การแสดงออก เด็กก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น เป็นต้น

กิจกรรมการลดความขัดแย้งในตนเองและระหว่างบุคคล เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กสามารถลดความขัดแย้งในจิตใจตนเอง และลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพื่อนหรือบุคคลอื่นด้วยสันติวิธี การขจัดความขัดแย้งในตัวบุคคล เนื่องจากมีทางเลือกหลายทางให้เลือก เมื่อตัดสินใจไม่ได้ก็จะเกิดความคับข้องใจและเกิดความขัดแย้งในจิตใจ เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมโดยไม่เป็นไปตามความเชื่อหรือเจตคติของตน ก็จะเกิดความไม่สบายใจตามทฤษฎีของเฟสติงเจอร์ (Festinger) หรืออาจเนื่องมาจากค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไป อันนำไปสู่ความขัดแย้งกับหลักจริยธรรมอันดีงามของสังคม ผู้สอนอาจจัดกิจกรรมได้โดยการสร้างสถานการณ์จำลอง ละคร หรือบทบาทสมมติ หรือใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมหลัก เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมและเจตคติทางด้านจริยธรรม คุณธรรม โดยใช้หลักทางพุทธศาสนาเข้ามาในการเรียนการสอน คุณธรรมหลักที่เน้นในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพครั้งนี้ คือ ความเมตตาและปัญญา ตามพุทธภาษิตในศาสนาพุทธว่า “เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก” เมตตาเป็นเหตุให้มนุษย์คิดเกื้อกูลกัน เป็นวิธีแก้ความเกลียดชัง อิจฉาริษยา ความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว เป็นการลดความสำคัญของตัวเอง และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น มุ่งความสุขของผู้อื่นเป็นสำคัญ คุณธรรมอีกประการหนึ่ง คือ ให้อภัย ใช้ปัญญา คือ ฝึกให้เป็นคนมีเหตุผลในการแก้ปัญหาตามหลัก จริยธรรม เมื่อมนุษย์มีความเมตตาเป็นที่ตั้ง มีปัญญาในการแก้ปัญหา ก็ย่อมจะทำให้สังคมมีสันติสุข

กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เป็นกิจกรรมที่ใช้ฝึกเพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น เพราะตามธรรมชาติแล้วมนุษย์ไม่สามารถจะอยู่คนเดียวในโลกได้ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่ตลอดชีวิต แต่มนุษย์มีความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องฝึกให้เด็กรู้จักการยอมรับผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นและเคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย รู้บทบาทและปฏิบัติตามบทบาทของ

คนได้อย่างเหมาะสม การที่บุคคลรู้จักการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข จัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมนันทนาการ หรือกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม สร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม ช่วยส่งเสริมและช่วยแก้ปัญหาในด้าน มนุษยสัมพันธ์และการรับรู้ของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี

การนำกิจกรรมต่างๆ ที่ดีมาใช้ช่วยในกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถช่วยพัฒนาความคิดให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยยึดหลักให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง จะได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มจะได้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดกาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นได้

สภาพทั่วไปในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับชนชาติไทยได้มีการอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานในแหลมมาลาญอยู่ก่อนประมาณ 1,000 ปี (ลิขิต ธีรเวคิน 2521, หน้า 161) ตามประวัติศาสตร์แหลมมาลาญ ซึ่งว่าด้วยเมืองปาหัง และหนังสือสะยะระมาลาญว่า ชนชาติไทยได้เข้ามาเป็นเจ้าเมืองปาหัง ได้มาตั้งเมืองปัตตานี ไทยได้แผ่อำนาจมาปกครองแหลมมาลาญทั้งหมด ตลอดจนถึงสุมาตราด้วย ซึ่งตามหลักฐานในทางประวัติศาสตร์ สุโขทัยเป็นราชธานี ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงได้จารึกไว้ว่า อาณาจักรสุโขทัยมีอาณาเขตทิศทางใต้ทั่วแหลมมาลาญไปจดเมืองยะโฮร์ และเมืองมะละกา มีเมืองสำคัญในสมัยนั้นอยู่ 2 เมือง คือ เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองปัตตานี โดยเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชคอยควบคุมดูแลเมืองต่าง ๆ ในแหลมมาลาญ ส่วนการเข้ามาของศาสนาอิสลามในประเทศไทยนั้น หลังจากเมืองเล็ก ๆ ในเกาะสุมาตราได้รวมตัวกันเข้าเป็นอาณาจักรศรีวิชัยได้เสื่อมอำนาจลง เกาะชวาและเกาะสุมาตราได้เกิดมี อาณาจักรขึ้นมาใหม่ เรียกว่า อาณาจักรมัชปาหิต ได้เกิดความรุ่งเรืองสามารถแผ่อิทธิพลไปถึงอาหรับและอินเดีย ปรากฏว่าชาวอาหรับ ชาวอินเดียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาติดต่อค้าขาย ขณะเดียวกันก็เผยแพร่ศาสนาไปด้วยประมาณ ปี พ.ศ. 1980 ชาวอาหรับ และอินเดียได้นำหลักศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ที่เมืองสิงคโปร์ มะละกา กลันตัน ไทรบุรี และเมืองปัตตานี

สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดปัตตานี ต่างก็มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และเมื่อพิจารณาถึงสภาพภูมิประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย นั้น มิได้มีเครื่องกีดขวางทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา มาเป็นอุปสรรคการไปมาหาสู่กันแต่อย่างใด ทำให้สัญจรไปมาเป็นไปโดยสะดวก และในบางกรณีอาจจะสะดวกยิ่งกว่าติดต่อกับ

จังหวัดอื่นๆ ในราชอาณาจักรไทยเสียอีก ฉะนั้น จึงเป็นผลให้ชนบทรณนิยมและวัฒนธรรมจากดินแดนประเทศมาเลเซียหลังไหลเข้ามาได้โดยสะดวก ไม่ว่าจะเป็นในด้านผู้คน ในด้านภาษา ศาสนา และอื่น ๆ อีกหลายอย่างจังหวัดชายภาคใต้จึงมีความคล้ายคลึงประเทศมาเลเซียมากกว่าไทย ทั้ง ๆ ที่จังหวัดเหล่านี้อยู่ในอาณาจักรไทย จึงไม่เป็นการแปลกประหลาดอะไร ที่ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีนับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับประชาชนในมาเลเซีย และมีความรู้สึกว่าเขาเป็นชาวมลายู ไม่ใช่ชาวไทย ความรู้สึกเช่นนี้ฝังอยู่ในจิตใจมาแต่เดิม ยากต่อการเปลี่ยนแปลง แม้ทางราชการได้พยายามแล้วก็ยังไม่ได้รับผลสมความมุ่งหมาย ยิ่งกว่านั้น การที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีความเจริญกว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกด้าน ทำให้เราเสียเปรียบทางมาเลเซียในเชิงที่จะทำให้เกิดการเปรียบเทียบกันหลายประการ (โชติ ถาวร, 2543, หน้า 41) ซึ่งสอดคล้องกับ ขจัดภัย บุษยพัฒน์ (2526, หน้า 161-162) ได้สรุปไว้ดังนี้ ท้องที่การปกครองทางด้านมาเลเซียได้รับการส่งเสริม บำรุงดีกว่าทางฝ่ายไทย เช่น การคมนาคม และการผังเมือง

2. รัฐบาลมาเลเซียให้โอกาสแต่ละรัฐมีอิสระ ในการปกครองท้องที่ในเขตรัฐบาลของตน ดีกว่าชายแดนภาคใต้ของไทย แต่การปกครองของไทยใช้วิธีอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง คือ เมืองหลวง การส่งงานส่วนใหญ่ส่งไปจากกรุงเทพฯ

3. ชาวไทยมุสลิมซึ่งอยู่ในเขตแดนไทยมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับมุสลิมที่อยู่ในมาเลเซีย ฉะนั้น เมื่อมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับประโยชน์ของมุสลิมในมาเลเซียเกิดขึ้นเมื่อใด ก็สามารถโน้มน้าวให้ชาวไทยมุสลิมในชายแดนไทยเคลื่อนย้ายตามไปได้ทุกครั้ง

4. การกล่าวอ้างเรื่องสันนิบาตอาหรับ หรือ สันนิบาตอิสลามอันเป็นหลักการ และมีวัตถุประสงค์ที่จะรวมมุสลิมทั่วโลก ฉะนั้น คำโฆษณาชวนเชื่อจึงถือว่าไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องรวมกับมุสลิมในมาเลเซีย การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ย่อมทำลายเสถียรภาพและล่อแหลมต่อการสูญเสียสิ่งที่มีอยู่ไปได้

กล่าวโดยสรุปจากการที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสภาพทางภูมิศาสตร์ใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซียนี้เอง จึงเป็นผลให้ได้รับอิทธิพลของมาเลเซียทั้งในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศาสนา และในบางครั้งการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในมาเลเซียก็พลอยมีผลกระทบต่อชาวไทยมุสลิมไปด้วย

สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับการเกษตรเป็นหลัก ทำรายได้ให้กับพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 34.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือคิดเป็นมูลค่า 42,117 ล้านบาท พื้นที่เศรษฐกิจหลักได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ และมะพร้าว ส่วนการผลิตอื่น ๆ ด้านการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การประมง และปศุสัตว์

ในด้านอุตสาหกรรมนั้น มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่หนาแน่นไม่กี่จังหวัดและไม่กี่แห่งเท่านั้น กล่าวคือ มักจะตั้งอยู่ในแนวถนนหลักสายสำคัญ เช่น ถนนสายสงขลา-จะนะ-ปัตตานี โดยเฉพาะอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลาง ตั้งอยู่ประมาณ 7-8 แห่ง ส่วนจังหวัดปัตตานีจะรวมอยู่ในเขตอุตสาหกรรมปัตตานี ซึ่งส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับกิจการประมงเป็นหลัก และจังหวัดยะลา ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านสวนส้ม ห่างจากตัวเมืองยะลาไปไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็น โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา สำหรับจังหวัดนราธิวาส มีนิคมอุตสาหกรรมที่อำเภอแวง และอำเภอดากโบ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา นอกจากนี้แล้วยังมีการกระจายไปยังบางอำเภอในแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรท้องถิ่นและแรงงานเป็นสำคัญ (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2542, หน้า 14-20)

การที่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ทำให้มีการติดต่อค้าขายกันขึ้น สินค้าที่ไทยส่งออกไปขายได้แก่ ยางพารา แร่ดีบุก แร่แมงกานีส ไม้สัก ส่วนสินค้าเข้ามาจากมาเลเซีย ได้แก่ เครื่องจักรกล เครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การทำเหมืองแร่ เครื่องมือก่อสร้าง แป้งสาลี ใบชา นม ผลไม้ตามแห้ง และผลไม้กระป๋อง กาแฟ แต่น่าเสียดายที่กิจการค้าส่วนใหญ่ตกอยู่ในกำมือชาวจีน มีชาวไทยมุสลิมค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ของกินของใช้เท่านั้น นอกจากนี้อาชีพดังกล่าวแล้ว ยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น การทำป่าไม้ การเลี้ยงสัตว์ การทำนาเกลือ รับราชการ เป็นครู ในเขตเมืองก็มีลักษณะเศรษฐกิจเหมือนเมืองทั่วไป คือมีข้าราชการรับเงินเดือน และพ่อค้าประกอบกิจการค้าแลกเปลี่ยนและบริการกับผู้ผลิตส่วนใหญ่ในชนบทที่เป็นเกษตรกร

กล่าวโดยสรุปว่าสภาพเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้(ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา) ขึ้นลงตามราคายางพารา ซึ่งก็ประสบกับปัญหาหลายอย่าง เช่น มีโจรปิดสวนยาง เรียกค่าคุ้มครอง ประชาชนในถิ่นนั้นทำนาไม่ได้เพียงพอจึงต้องซื้อจากจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนั้นแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามส่งเสริมให้ทำนาปีละสองครั้ง ให้ปลูกกาแฟ ข้าวโพด และทำผักสวนครัว แต่ก็ไม่มีใครได้ผล เพราะราษฎรเคยชินกับที่เคยปฏิบัติมา และมีปัญหาเรื่องการขนส่ง ราคาในตลาดไม่คงที่ ทำให้รายได้ที่จะได้มาก็จะไม่แน่นอนเช่นกัน

สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

กระจงเงาที่สะท้อนให้มนุษย์ชาติได้เห็นวิถีชีวิตของมนุษย์ ในแต่ละชุมชนแต่ละเชื้อชาติ ที่สืบทอดติดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรียกว่าวัฒนธรรม วัฒนธรรมในแต่ละกลุ่มชนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่ทุกสิ่งย่อมเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าต่อชนรุ่นหลัง ถือเป็นปฏิบัติและศึกษาค้นคว้า อย่างลึกซึ้งเพื่อให้เข้าใจในวัฒนธรรม ของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง จะทำให้เข้าใจเรื่องราว และ วิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนนั้น ๆ ทั้งนี้อาจรวมไปถึงมนุษยชาติ การกีฬา นันทนาการ การช่างฝีมือ และศิลปกรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย และมีพรมแดนติดต่อกับ ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว มีวิถีการดำเนินชีวิต ที่คล้ายคลึงกัน ลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งที่กลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น คือ การที่ประชาชน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ดังนั้นจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงถือว่าเป็นอาณาเขตวัฒนธรรม (Culture Area) เขตหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตนหลายประการ จนทำให้ชนชาตินี้มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมไทยในภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดเจนวัฒนธรรมที่แตกต่างนั้น คือ “วัฒนธรรมอิสลาม” วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง การดำเนินชีวิตหรือรูปแบบพฤติกรรม ตลอดจนสิ่งสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของพระคัมภีร์ อัลกุรอาน และ ซุนนะห์ (คำสั่งสอน) ของท่าน ศาสดามูฮัมมัด ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ของมุสลิมมีส่วนผูกพันกับข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามอย่างใกล้ชิด เพราะหลักปฏิบัติทางศาสนาได้กำหนด ข้อปฏิบัติไว้เกือบทุกแง่มุมจนสามารถกล่าวได้ว่า ข้อบัญญัติทางศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมชีวิตที่มุสลิมต้องปฏิบัติ โดยเคร่งครัด หากต้องการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของวัฒนธรรมหรือการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม ก็ต้องอยู่ในขอบเขตกว้าง ๆ ที่กำหนดไว้

สภาพทางการเมืองการปกครอง

สภาพทางการเมืองการปกครองส่วนรวมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้ คือ ประชาชนส่วนใหญ่ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสนใจทางด้าน การเมืองพอประมาณ เช่น กรณีที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการใช้สิทธิเลือกตั้ง ในส่วนสภาพการปกครองนั้น ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มิได้นับถือศาสนา และ พูดภาษาเดียวกับประชาชน ในท้องถิ่น ทำให้ขาดความผูกพันในวัฒนธรรมท้องถิ่นการให้บริการของรัฐแก่ชาวไทยมุสลิม เป็นไปอย่างลึกลับ ประกอบกับพื้นที่นี้ เป็นพื้นที่ชายแดนช่องทางเอื้ออำนวยที่จะทำมาหากินด้วยวิธีการอันไม่สุจริตมีอยู่อย่างแพร่หลาย เป็นเหตุให้ข้าราชการจำนวนหนึ่งใช้อำนาจหน้าที่ในทาง

ทุจริตโดยเห็นแก่อำมิสติน้าง แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ประชาชน เสื่อมศรัทธา และสภาพการณ์ที่ไม่ดีต่อทางราชการ นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ อีกด้วย (โชติ ถาวร, 2543, หน้า 47-48)

ปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาทางสังคม

ปัญหาทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดเวลาที่ผ่านมาได้มีปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นมากมายด้วยกันจนก่อให้เกิดปัญหาแบบ โครงสร้างจนถึงในปัจจุบันคือ

1. ปัญหาการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทย สภาพสังคมของชาวไทยมุสลิมเป็นลักษณะของชุมชนที่มีการรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้น มีความผูกพันกันด้วยความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม การติดต่อสัมพันธ์อยู่ในขอบเขตจำกัดเฉพาะในหมู่มุสลิมด้วยกัน จึงมีลักษณะเป็นสังคมปิด ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษามลายูท้องถิ่น (ภาษายาวี) และส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ หรืออาจพูดได้จากการเรียนในการเรียนในสถานศึกษาภาคบังคับ แต่เมื่อกลับไปอยู่ในสังคมไทย ซึ่งไม่พูดภาษาไทย ก็ทำให้ลืมและไม่เห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาไทย

2. ปัญหาด้านการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ ที่ประสบปัญหาการศึกษา มากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ มาตรฐานการศึกษาสามัญจึงอยู่ในระดับต่ำ และมีอัตราผู้ไม่รู้หนังสือสูงกว่า อัตราเฉลี่ยของประเทศมาก เนื่องจากเยาวชนไทยมุสลิมจำนวนมากไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนเพราะ ฐานะทางครอบครัวยากจน ทั้งยังมีปัญหาในด้านทัศนคติค่านิยม ของชาวไทยมุสลิมที่ยึดติด การศึกษาทางศาสนาว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการยกสถานะของตนในสังคม ทำให้ไม่สนใจที่จะให้ บุตรหลานเรียนต่อในสายสามัญ ทำให้ขาด โอกาสเรียนต่อในระดับสูง และมีบางส่วนที่ไปศึกษา ทางศาสนาในประเทศมาเลเซีย และประเทศมุสลิมอื่น ๆ ปัญหาการศึกษาของชาวไทยมุสลิม ทำให้เยาวชนไทยมุสลิมจำนวนมากขาดโอกาสที่จะเข้าสู่สังคมส่วนใหญ่ และนำความรู้ ความสามารถกลับไปพัฒนาสังคมของตนให้เปิดกว้างขึ้นกว่าเดิม

3. ปัญหาสภาพความเป็นอยู่และสวัสดิการของประชาชน สภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมโดยทั่วไปยังอยู่ในระดับต่ำ เช่นเดียวกับประชาชนในพื้นที่ที่ยากจนในภูมิภาคอื่นของประเทศ แต่เนื่องจากปัญหาการขาดการศึกษาและสภาพสังคมปิดของชาวไทยมุสลิม ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้พัฒนาไปอย่างล่าช้า นอกจากนี้ประชาชนในหลายพื้นที่ ที่ต้องอยู่ในสภาวะขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการคุกคามของกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ ตลอดจนโจรผู้ร้ายและการแสวงหาประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ทำให้สภาพสังคมของ

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีภาพพจน์ของความรุนแรงมาโดยตลอด ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ขจิตกัย นุรุษพัฒน์, 2532, หน้า 318-320)

ปัญหาทางเศรษฐกิจ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร และปัญหาคือยประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีการผลิต ที่ดินไม่มีคุณภาพ ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตตกต่ำไปด้วยประกอบกับมีปัญหาด้านการตลาดและราคา ตลอดจนบรรยากาศแห่งการลงทุนไม่เกื้อหนุน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยากจนและแร้นแค้น เช่นเดียวกับชาวชนบทในส่วนอื่นของประเทศ (โชติ ถาวร, 2543, หน้า 49)

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่รัฐบาลทุกสมัยพยายามแก้ไขมาโดยตลอด แต่ไม่สามารถหยุดปัญหาได้หมดเลยเสียทีเดียว ยังคงมีสถานการณ์การก่อความไม่สงบเรียบริ่ย่อยในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การลอบวางระเบิด การลอบวางเพลิง การจู่โจมตีเจ้าหน้าที่ ลอบทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์และบูกรร โชกทรัพย์ ซึ่งสร้างความสูญเสียแก่ทรัพย์สินของทางราชการและความไม่สงบให้กับบ้านเมือง (จรูญ หยูทอง, 2544, หน้า 24)

จากปัญหาดังกล่าวพอสรุปได้ว่าปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นจากสาเหตุหลายกรณีด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สภาพทางด้านเศรษฐกิจ สภาพทางด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งต่างก็ล้วนแต่เป็นปัญหาอันก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านการก่อการร้าย ลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ การเผาโรงเรียน การเรียกค่าคุ้มครอง การลอบวางระเบิด ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่รอคอยให้รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขทั้งสิ้น

พื้นที่การศึกษาในสถานศึกษาจังหวัดนราธิวาส

“นราธิวาส” เดิมชื่อว่า “มะนาลอ” เป็นหมู่บ้านขึ้นอยู่กับเมืองสายบุรี ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโอนไปขึ้นเมืองระแงะ หมู่บ้านมะนาลอ ซึ่งขึ้นอยู่กับเมืองระแงะมีความเจริญและมีประชากรหนาแน่นกว่าเมืองระแงะ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้โปรดให้ย้ายศาลากลางว่าการเมืองระแงะมาตั้งอยู่บ้านมะนาลอ แล้วพระราชทานชื่อเมืองว่า นราธิวาส ซึ่งแปลว่า ที่อยู่ของคนดี และได้จัดตั้งเป็นจังหวัดนราธิวาส เมื่อปี พ.ศ.2476

สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและขนาด จังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ ติดกับอ่าวไทย เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครทางรถยนต์สายใหม่ประมาณ

1,149 กิโลเมตร และทางรถไฟ 1,116 กิโลเมตร จังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่ประมาณ 4,475,430 ตาราง กิโลเมตร

อาณาเขต จังหวัดนราธิวาสมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศมาเลเซีย ดังนี้

ทิศเหนือ	จดจังหวัดปัตตานีและอ่าวไทย
ทิศใต้	จดรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันออก	จดอ่าวไทยและรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดยะลา

ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดนราธิวาสเป็นป่าและภูเขา ประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด มีภูเขาหนาแน่นแถบทิศตะวันตกเฉียงใต้จดเทือกเขาสันกาลาคีรี ซึ่งเป็นแนวกันพรมแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะของพื้นที่มีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอ่าวไทยและที่ราบลุ่มแม่น้ำสายคือแม่น้ำสายบุรี แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบและแม่น้ำโก-ลก และมีพื้นที่เป็นพรุประมาณ 320,000 ไร่

ลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่ในเขตมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ สภาพอากาศแบบร้อนชื้น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-มกราคม เดือนที่ฝนตกน้อยที่สุดคือ เดือนกุมภาพันธ์ และเดือนที่ฝนตกมากที่สุดคือเดือนพฤศจิกายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,389 มิลลิเมตรต่อปี

ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดนราธิวาส มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญดังนี้

ดิน จังหวัดนราธิวาสอาจจำแนกตามลักษณะภูมิประเทศได้เป็นดินที่ราบชายฝั่งทะเล ดินที่ราบน้ำท่วมถึง ดินที่ราบเนินเชิงตะกอนเขา ดินบริเวณพื้นที่ภูเขา และดินพรุ ซึ่งมีพรุขนาดใหญ่ และขนาดเล็กรวมกันประมาณร้อยละ 8 ของพื้นที่ดินทั้งหมด ดินบริเวณพื้นที่ภูเขาและดินพรุคุณภาพไม่ดี ประกอบกับดินอีกส่วนเป็นดินทรายชายฝั่งทะเล ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโดยทั่วไปแล้วสภาพดินของจังหวัดนราธิวาสส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำ จะต้องอาศัยการพัฒนาและการปรับปรุงอีกมาก จึงจะนำมาใช้ในการเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดนราธิวาสมีทั้งหมดประมาณ 1,147,106.2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.04 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด จำแนกได้เป็นป่าอนุรักษ์จำนวน 20 ป่า พื้นที่ 193,475.75 ไร่ และป่าเศรษฐกิจ พื้นที่ 257,987.50 ไร่ สภาพป่าเป็นป่าดงดิบเกือบทั้งหมด นอกจากนั้นก็ยังมีป่าพรุและป่าละเมาะ ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้กระยาเลย เช่น ไม้ตะเคียนเขา ไม้ยางแดง ไม้หลุมพอง

และไม่กาลอ เป็นต้น พื้นที่ป่าได้ถูกบุกรุกทำลายค่อนข้างมากรวมทั้งการเปิดพื้นที่จัดตั้งนิคม 4 แห่ง คือ นิคมสร้างตนเองศรีสาคร นิคมสร้างตนเองสุคีริน นิคมสหกรณ์บาเจาะ และนิคมสหกรณ์ปีเหล็ง แต่หลังจากรัฐบาลประกาศใช้นโยบายปิดป่า การตัดไม้ทำลายป่าจึงลดลงอย่างมาก

แร่ธาตุ จังหวัดนราธิวาสมีแร่ธาตุที่สำคัญ คือ ดินบุก มังกานีส ดินขาว เหล็ก ทองแดง และทองคำ แต่มีปริมาณไม่มากนัก โดยเฉพาะทองคำ ซึ่งมีอยู่ที่บ้าน โตะโมะ อำเภอสุคีรินได้เปิดให้มีการสัมปทานบัตรขึ้นมาเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา

แหล่งน้ำ จังหวัดนราธิวาสมีแหล่งน้ำสำคัญ 4 สาย คือ แม่น้ำบางนราซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาสันกาลาศีรี ผ่านทางคลองสุโหงปาดี และคลองตันหยงมัส รวมตัวกันเป็นแม่น้ำนรา มีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตรไหลผ่านอำเภอตากใบ อำเภอสุโหงปาดี อำเภอระแงะไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส แม่น้ำโก-ลกเป็นแม่น้ำกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียต้นน้ำอยู่ที่อำเภอแว้งไหลผ่านอำเภอสุโหงโก-ลก ลงสู่ทะเลที่อำเภอตากใบ มีความยาวประมาณ 103 กิโลเมตร แม่น้ำสายบุรีต้นน้ำ เริ่มที่อำเภอสุคีริน ไหลผ่านอำเภอจะนะ อำเภอศรีสาคร อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส และอำเภอรามัน จังหวัดยะลา ลงสู่ทะเลที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี และแม่น้ำตากใบ เป็นแม่น้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงกระแสในทะเล โดยการกระทำของคลื่นทำให้เกิดสันทรายและร่องน้ำภายในพื้นที่เกิดเป็นแม่น้ำมีความยาวประมาณ 14 กิโลเมตร นอกจากนั้นจังหวัดนราธิวาสยังมีพรุตามธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่ขนาดเล็กอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรุโตะแดง ซึ่งตั้งอยู่เขตอำเภอตากใบ สุโหงโก-ลก และสุโหงปาดี มีพื้นที่ประมาณ 200,000 ไร่ เป็นพรุที่ใหญ่ที่สุด (กฤษฎา กุณเขต, 2543, หน้า 25-27)

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่เป็นพื้นที่ ที่มีปัญหาของความขัดแย้ง และความไม่สงบ ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ข้างต้น ทั้งยังเป็นพื้นที่ ที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ทำให้เป็นพื้นที่ที่ง่ายต่อการหลบหนีของผู้ก่อความไม่สงบ

สำหรับข้อมูลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 และ 2 ประกอบด้วย 12 สถานศึกษา คือ สถานศึกษา นราธิวาส นราธิวาส รือเสาะชนูปถัมภ์ เฉลิมพระเกียรติกรมพล ตากใบ บาเจาะ ร่มเกล้า สุคีรินวิทยา สงเคราะห์นราธิวาส สุโหงโก-ลก มัชฌมสุโหงปาดี และ สวนพระวิทยา มีครูสอนสังคมศึกษาทั้งหมดจำนวน 63 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจัยภายในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสันติภาพไม่ปรากฏโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาผลงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงมาเป็นแนวทางเพื่อการวิจัยดังนี้

เมตตา กฤตวิทย์ และพัชนี เษยจรยา (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผลสื่อเพื่อสร้างแนวคิดด้านสันติภาพแก่เด็กและเยาวชน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดด้านสันติภาพที่ได้จากสื่อประเภทต่าง ๆ ของเด็กแต่ละช่วงอายุ รวมทั้งเปรียบเทียบแนวความคิดของเด็กที่อยู่ต่างสภาพแวดล้อมที่มีโอกาสการเปิดรับสื่อแตกต่างกัน และเพื่อประเมินผลสื่อประเภทต่างๆ ที่มีผลต่อการปลูกฝังแนวความคิดด้านสันติภาพแก่เด็กแต่ละช่วงอายุ ผลการวิจัยพบว่าอิทธิพลที่มีต่อแนวความคิดเกี่ยวกับสงครามและสันติภาพของเด็ก คือ สื่อมิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อแนวความคิดเรื่องสันติภาพของเด็ก เกรดไม่มีผลต่อแนวคิดและมโนทัศน์ของเด็กเกี่ยวกับสงครามและสันติภาพ ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนมีผลต่อแนวคิดเรื่องสงครามและสันติภาพของเด็กในหลายทาง อายุเป็นตัวแปรที่มีผลอย่างมากต่อแนวความคิดหรือมโนทัศน์เกี่ยวกับสงครามและสันติภาพของเด็ก

วาริ พิศาลภักทรกุล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริมสันติภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งชาติ วัตถุประสงค์เพื่อทดลองจัดกิจกรรมส่งเสริมสันติภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และเพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางสันติภาพของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังได้รับการฝึกกิจกรรมสำหรับสันติภาพ ผลการวิจัยสรุปว่า นักเรียนมีเจตคติทางสันติภาพหลังจากการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองนักเรียนมีการประเมินตนเองตามการรับรู้ของตนเอง หลังการทดลองอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการทดลอง นักเรียนที่มีสถานภาพการอยู่อาศัยต่างกันและมีผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน มีเจตคติทางสันติภาพไม่แตกต่างกัน นักเรียนหญิงมีเจตคติทางสันติภาพสูงกว่านักเรียนชาย นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีการประเมินตนเองตามการรับรู้ของตนเองภายหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน นักเรียนชายและหญิงมีความพึงพอใจ ในการฝึกกิจกรรมไม่แตกต่างกัน โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและชอบการจัดกิจกรรมแบบนี้อยู่ในระดับมากที่สุด

สุนีย์ สุขเจริญ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทางเลือกในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยตามทัศนคติของนักวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักวิชาการ ทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์

พบว่า ในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยควรมุ่งหมายเพื่อให้มีทักษะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงด้วยสันติวิธี ตระหนักถึงคุณค่าและมีจิตใจใฝ่สันติ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องสันติภาพ ด้านเนื้อหาสาระประกอบด้วยเรื่องโครงสร้างของสังคมที่ไม่เป็นธรรม วิธีการลดความรุนแรง โดยจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ เน้นการแก้ปัญหา มีการสัมมนา อภิปราย ฝึกทักษะในสถานการณ์จำลอง ส่วนผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีทักษะ การมองแบบองค์รวม มีโลกทัศน์กว้าง ใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเห็นคุณค่า มีศรัทธา มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญา และวัตถุประสงค์ของการสอนสันติภาพ วิธีการจัดควรสอน สอดแทรกแนวคิดสันติศึกษา ในรายวิชาต่าง ๆ หรือจัดรายวิชาสันติศึกษาไว้ในหมวดวิชาพื้นฐาน ทั่วไปของมหาวิทยาลัยเป็นวิชาเลือก

วิจัยต่างประเทศ

Anne Spellman Poland (1989) ได้ทำการวิจัยผลของการออกแบบหลักสูตรเพื่อส่งเสริม ความเข้าใจในเรื่องสันติภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและทดสอบ ประเมินหลักสูตรเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสันติภาพโดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 45 คน เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนเรื่องสันติภาพในวิชาศิลปะ ดนตรี และพลศึกษาโดยจัดหลักสูตรอย่างมีระบบ กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการสอนเรื่องสันติภาพผลของการ วิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องสันติภาพสูงกว่ากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Sandra Lee Scott (1990) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมองภาพโลกในอนาคตของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ในมลรัฐมอนตানা โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้คือนักเรียนจะมีความ คาดหวัง ทักษะคติของตนเองในอนาคต และโลกอย่างไร โดยมีองค์ประกอบ และพื้นฐานในการวิจัย ดังนี้ คือ 1.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

3. รัฐบาลและการเมือง 4. สันติภาพและสงคราม 5. ประชากรและอาหาร 6. เศรษฐกิจ
7. การศึกษาผลของการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนมากมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการตายของบิดา มลภาวะ ความอดอยากของประชาชนและสงคราม

Richard Wendell Fogg (1993) ได้ศึกษาผลกระทบบางประการของการสอนวัยรุ่นด้วย วิธีการสร้างสรรค์ และสันติวิธี เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ของโรงเรียนนานาชาติ ในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย 63 โรงเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1. การไม่นิยมความรุนแรง 2. การลดความ ตึงเครียด 3. การจัดการความขัดแย้ง 4. การสร้างแนวคิดเพื่อจุดประสงค์ของสันติ ผลปรากฏว่าวิธี

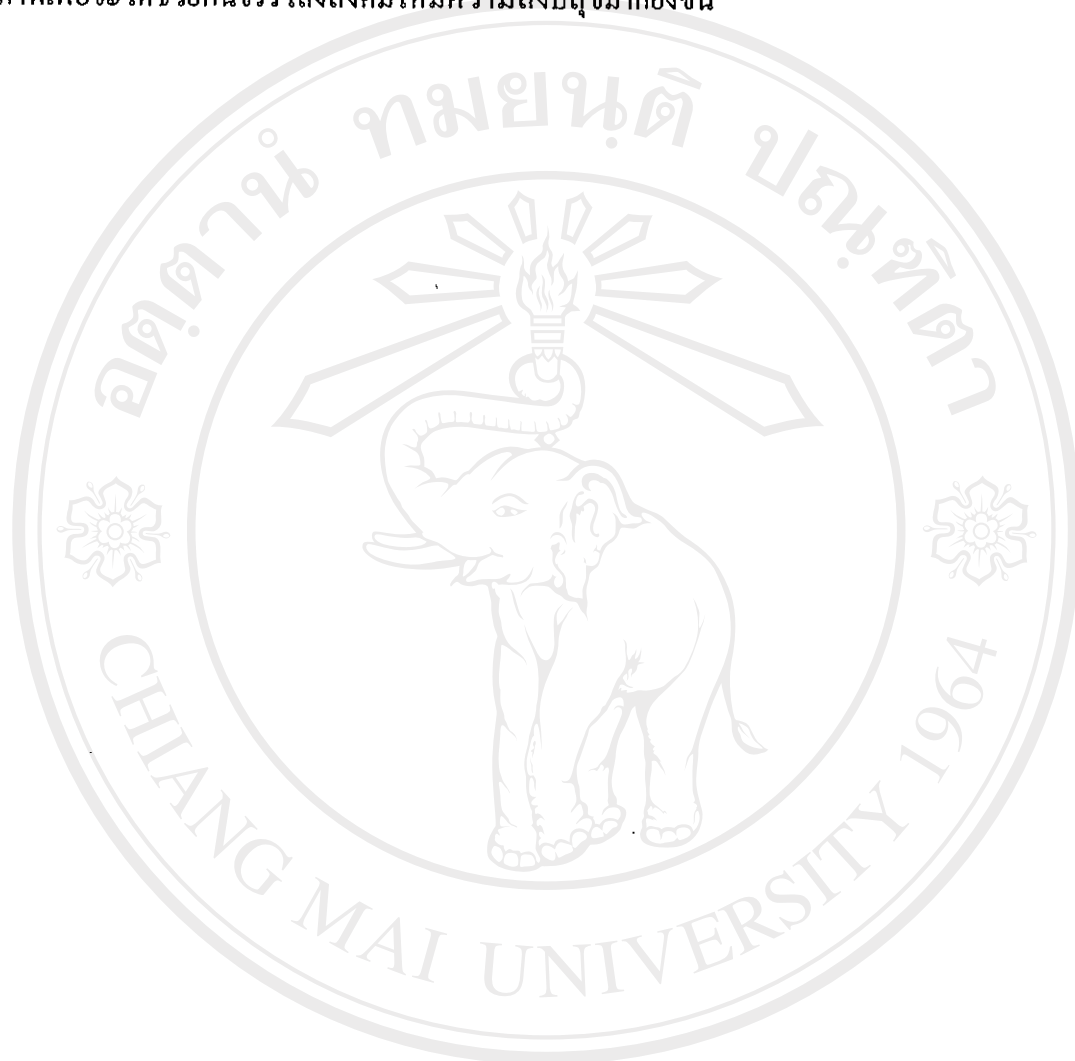
การสอนดังกล่าว นอกจากช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการส่งเสริมสันติภาพ แล้วยังช่วยให้นักเรียนยอมรับสภาพของตนเองด้วย และที่สำคัญมีนักเรียนจำนวน 2 ใน 3 กำหนดว่าวิธีการส่งเสริมสันติภาพที่เขาใช้คือ วิธีที่พวกเขาถนัด และเป็นวิธีที่เกิดจากความคิดอิสระของตน นำเอาวิธีการสอนดังกล่าว ไปใช้ในการลดความตึงเครียด โดยให้ความสนใจผู้อื่น และในกลุ่มทดลองมีความสนใจ เหตุการณ์ต่างๆ ของนานาชาติมากกว่ากลุ่มควบคุม กลุ่มนักเรียนมีความเข้าใจ และมีทักษะในการส่งเสริมสันติภาพน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนใจกว้าง

Harber Clive (1996) ได้ศึกษาการเสริมสร้างสันติภาพ ของนักเรียนในประเทศอัฟริกา ประเทศอัฟริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความขัดแย้งทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมที่ค่อนข้างรุนแรง ผลของการศึกษายังพบว่าปัญหาทางด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ก็ยังมีการกดขี่ การใช้ความรุนแรง อยู่ เพราะด้านเนื้อหาของการเรียนที่ใช้ในการสอน ยังเน้นไปในเรื่องของความรุนแรง การสงคราม การต่อต้าน ซึ่งทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งของการแยกชนชั้นกัน และการใช้ความรุนแรง ทำให้เด็กได้รับผลกระทบเหล่านี้ด้วย

Duffy Terence (2000) ได้วิจัยเรื่องการศึกษากการเสริมสร้างสันติในประเทศไอร์แลนด์เหนือ ถึงการที่แยกออกมาเป็นประเทศไอร์แลนด์เหนือ ว่าภายในประเทศมีเสถียรภาพมากขึ้นเพียงใด โดยได้ศึกษาประเด็นของการพัฒนาทางด้านศึกษาที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา กระบวนการความคิด และ มาตรการ ที่ส่งผลให้เกิดความสงบในระยะยาว ผลของการศึกษา โรงเรียนในประเทศไอร์แลนด์เหนือ ได้มีการพัฒนาทางด้านการศึกษาอยู่ในระดับที่ดี ส่งผลให้เยาวชนในชาติ มีขบวนการความคิด ทักษะที่ดีขึ้นในการอยู่ร่วมกัน

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งใน และต่างประเทศ พอสรุปได้ว่าในการเสริมสร้างสันติภาพ นั้นยังมีแนวทางที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ถ้ามีวิธีจัดการ และการเสริมสร้างที่เหมาะสม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนควรมีการสอนวิธีการการปลูกฝังในเรื่องของสันติภาพ เพื่อให้เด็กเกิดการยอมรับสภาพของตนเอง นั่นก็คือ พยายามสอน ปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความสงบ เพื่อให้เกิดสันติภาพ ในตนเองก่อนที่จะขยายไปสู่สังคม ประเทศชาติ เมื่อทุกคนมีสันติภาพ ก็จะช่วยเพิ่มพูนให้สังคม ประเทศชาติ มีความสงบสุขได้เช่นกัน จากผลงานวิจัยพอแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยในประเทศไทย หรือต่างประเทศ ก็ล้วนแต่มุ่งหวังให้เกิดความสงบสุขด้วยกันทั้งสิ้น และยังพบว่าถ้ามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ก็สามารถที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพ ได้ดีขึ้นเช่นกัน ทั้งยังสามารถลดความตึงเครียดให้น้อยลงได้ ดังนั้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสามารถนำไปเป็นแนวทางการวิจัยได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น

ในด้านการศึกษา การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
โดยวิธีการสอนเพื่อการปลูกฝัง หรือการเสริมสร้างสันติภาพ ควรมีวิธีการปฏิบัติที่ให้ผู้เรียน
ฝึในสันติภาพเพื่อจะได้ช่วยกันจรรโลงสังคมให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved